

Markermeer - IJmeer
Natuurlijk ontwikkelen

Oostvaardersoevers

Nota van Antwoord Voorkeursbeslissing

Reactie op de zienswijzen op de Ontwerp-Voorkeursbeslissing

Datum: Juli 2022
Status: Definitief

Colofon

Uitgegeven door

Rijkswaterstaat Midden Nederland, Rijksdienst voor
Ondernemend Nederland & Staatsbosbeheer

Informatie

info@oostvaardersoevers.nl

Telefoon

0800-8002

Datum

Juli 2022

Status

Definitief

Inhoud

Lijst van afkortingen en begrippen	4
1 Inleiding	5
1.1 Het Voornemen	5
1.2 De procedure	6
2 Zienswijzen	7
2.1 Hoofdlijnen reacties Oostvaardersoever	7
2.1.1 Standpunten van de insprekers over de Ontwerp Voorkeursbeslissing	7
2.1.2 Maak gebruik van Doelsoorten of gidssoorten	7
2.1.3 Locatie en status van het recreatief knooppunt.	8
2.1.4 Uitbreiding van de ligplaatsen voor beroepsvaart.	8
2.2 Beantwoording individuele zienswijzen per nummer	9
3 Advies van de Commissie MER	37
3.1 Advies van de commissie m.e.r.	37
3.2 Reactie van bevoegd gezag op het advies	41
Samenwerkende partijen	42

Lijst van afkortingen en begrippen

Afkorting/begrip	Omschrijving
BPIJ	Bestuurlijk Platform IJsselmeergebied
Commissie m.e.r.	de onafhankelijke commissie voor de Milieu Effect Rapportage. Meer info over hun rol is te vinden op www.commissiemer.nl
I&W, ministerie van	Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat
LNV, ministerie van	Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit
MIRT	Meerjarenprogramma infrastructuur ruimte en transport
MER	Milieu Effect Rapport
NRD	Notitie Reikwijdte en Detailniveau, dit rapport beschrijft de onderzoeks aanpak voor het Milieu Effect Rapport
Projectbesluit	De juridische basis van de ruimtelijk claim op de fysieke leefomgeving om een project uit te voeren. Het eindproduct van de planuitwerking.
RCE	Rijksdienst voor Cultureel Erfgoed
VKA	Voorkeursalternatief: de oplossing die gekozen wordt voor het project, de vaststelling van dit voorkeursalternatief is een stap in de procedure.
VKB	Voorkeursbeslissing: De beslissing van de betrokken minister(s) waarin het Voorkeursalternatief wordt vastgelegd.
VKE	Voorkeurseindbeeld: Het toekomstperspectief, waar naartoe wordt gewerkt.

1 Inleiding

Deze Nota van Antwoord hoort bij de ingekomen zienswijzen op de Ontwerp Voorkeursbeslissing Oostvaardersoever. De minister van Infrastructuur en Waterstaat, in samenwerking met de minister voor natuur en stikstof (vóór januari 2022: Minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit), geven met deze nota antwoord op de zienswijzen die zijn ingediend over dit project.

1.1 Het Voornemen

Het IJsselmeergebied is het grootste aaneengesloten zoetwatergebied in Noordwest-Europa. Het gebied heeft grote betekenis voor de mens, onder meer als bron voor drinkwater. Ook de landbouw en recreatie maken gebruik van deze grote zoetwatervoorraad. Het heeft bovendien grote betekenis voor de natuur: als leefgebied, kraamkamer en pleisterplaats voor vogels en vissen die hier permanent verblijven of er een tussenstop maken als ze aan het trekken zijn. Het IJsselmeergebied kan zijn diverse maatschappelijke functies in de toekomst alleen blijven waarmaken als het ecosysteem robuust genoeg is om de gevolgen van klimaatverandering en duurzaam gebruik veerkrachtig op te vangen. Dat vereist maatregelen: verspreid over het gehele gebied en zeker ook bij de Oostvaardersoever.

Het project Oostvaardersoever is onderdeel van de Programmatische Aanpak Grote Wateren (PAGW) en de gebiedsagenda IJsselmeer 2050. Het is één van de projecten om het IJsselmeergebied toekomstvast en klimaatbestendig te maken door te werken aan het verbeteren van natuur en de ecologische waterkwaliteit.

Het doel van het project is als volgt geformuleerd:

- Het project Oostvaardersoever verbindt het Markermeer, de Oostvaardersplassen en de Lepelaarplassen tot een toekomstbestendig zoetwater ecosysteem (TBES);
- Het project Oostvaardersoever realiseert met innovatieve waterbouw een aantrekkelijker, leefbaarder en veilig merengebied.

De uitwerking van het project Oostvaardersoever vindt plaats in een samenwerkingsverband van Rijkswaterstaat, provincie Flevoland, de gemeenten Lelystad en Almere, Waterschap Zuiderzeeland, RVO, Staatsbosbeheer en stichting het Flevo-landschap. De minister van Infrastructuur en Waterstaat (IenW) heeft, in afstemming met de minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit (LNV), in november 2019 de Startbeslissing voor het project Oostvaardersoever ondertekend. Daarna is de MIRT (Meerjarenprogramma Infrastructuur Ruimte en Transport)-verkenning gestart. Met het publiceren van de definitieve Voorkeursbeslissing wordt de MIRT-verkenning afgerond.

De ministers besluiten op grond van de resultaten van de Verkenningsfase, waaronder de effectbeoordeling in het plan Milieueffectrapport (PlanMER), tot het vaststellen van het Voorkeursbeslissing (VKB) Oostvaardersoever dat bestaat uit:

- het verbinden van de drie meren (Markermeer, Oostvaardersplassen en Lepelaarplassen) middels het aanleggen van water in- en uitlaten;
- het mogelijk maken van vismigratie;
- het aanleggen van een buitendijkse luwte en ondiepe zone;
- het aanleggen van verbindingen tussen het moerasgedeelte en de natte graslanden;
- het creëren van belevingswaarden bij de nieuwe verbindingen.

1.2 De procedure

In de Notitie Reikwijdte en Detailniveau¹ (NRD) staat dat het project anticipeert op de Omgevingswet die op 1 januari 2021 in werking zou treden. Inmiddels is duidelijk dat de invoering van de Omgevingswet is uitgesteld tot 1 januari 2023. Er wordt op moment van verschijnen van deze Nota van Antwoord van uitgegaan dat de Omgevingswet in werking zal zijn wanneer het projectbesluit genomen wordt. In de notitie VKA-VKE wordt tevens aangegeven welke procedures er worden gevolgd als de Omgevingswet later in werking treedt dan het te nemen projectbesluit.

De eerste stappen in het project: De **verkenningsfase**, die wordt gestart met de Startbeslissing, zijn reeds afgerond.

De huidige stap in deze procedure is het bekend maken van de Voorkeursbeslissing. Dit vormt het einde van de **verkenningsfase**. Daarnaast wordt de MIRT procedure gevolgd; ook daar wordt nu de stap van vaststellen van de Voorkeursbeslissing genomen.

Na het vaststellen van de Voorkeursbeslissing volgt de **planuitwerkingsfase**. Daarin wordt het voorkeursalternatief in meer detail uitgewerkt en worden de (formele) documenten opgesteld die nodig zijn om het project te realiseren: het milieueffectrapport (MER), het juridische besluit en andere vergunningen. Aan het einde van deze fase wordt besloten om het project daadwerkelijk te realiseren. Dit besluit heet de projectbeslissing.

In de **realisatiefase** (2025) wordt gestart met de aanleg.

¹ De Notitie Reikwijdte en Detailniveau is een document dat hoort bij de Milieu Effect Rapportage. Hierin staan de uitgangspunten voor het onderzoek in de MER beschreven. De reikwijdte beschrijft o.a. wat het studiegebied is en welke milieuaspecten beschouwd worden. Ook geeft de NRD het detailniveau voor het onderzoek van deze milieuaspecten aan.

2 Zienswijzen

De Ontwerp Voorkeursbeslissing Oostvaardersoever en bijbehorende documenten (waaronder de Milieu- effectrapportage) lagen van 3 februari 2022 t/m 16 maart 2022 ter inzage.

Er zijn 10 zienswijzen binnengekomen.

In dit hoofdstuk vindt u de beantwoording van de zienswijze per indiener. Een samenvatting van aandachtspunten in de ingebrachte reacties is te vinden in paragraaf 2.1. Het Bevoegd Gezag heeft deze zienswijzen gebruikt om de Voorkeursbeslissing Oostvaardersoever gereed te maken. Als gevolg van de zienswijzen zijn geen wijzigingen doorgevoerd in de Voorkeursbeslissing.

2.1 Hoofdpijnen reacties Oostvaardersoever

Een aantal opmerkingen/vragen komt meerdere malen terug in de zienswijzen. De uitgebreide antwoorden op deze algemene thema's vindt u in dit hoofdstuk. In het tweede deel van dit hoofdstuk vindt u de individuele beantwoording per zienswijze.

2.1.1 Standpunten van de insprekers over de Ontwerp Voorkeursbeslissing

In een aantal zienswijzen geven de insprekers hun standpunt aan op de Ontwerp Voorkeursbeslissing. Zij geven aan dat zij het eens zijn met de voorgenomen oplossing of juist niet. De standpunten zijn verdeeld; er zijn zowel voor- als tegenstanders.

Beantwoording:

Dank voor het naar voren brengen van uw standpunten.

In de Verkenning zijn meerdere oplossingen onderzocht en integraal beoordeeld op thema's als doelbereik, kosten, draagvlak en (milieu)effecten. Tijdens de verkenning is een participatieproces gevoerd waardoor eenieder hun inzichten en meningen kon delen. Na afweging van alle belangen en de voor- en nadelen van de ingebrachte inzichten, is het Ontwerp-Voorkeursalternatief opgesteld.

2.1.2 Maak gebruik van Doelsoorten of gidsoorten

Diverse zienswijzen vragen om precies aan te geven welke soorten relevant zijn, wat de gewenste omvang is van de populatie van de soort of welke maatregelen goed zijn voor welke soorten.

Beantwoording:

Project Oostvaardersoever hanteert een ecosysteembenadering. Er worden geen maatregelen genomen specifiek om één soort te beschermen of te helpen. Het is geen benadering die rechtstreeks op het stimuleren van individuele soorten is gericht, maar een ecosysteembenadering. Hierbij wordt de werkwijze van Programmatische Aanpak Grote Wateren (PAGW) gevolgd. Met de Programmatische Aanpak Grote Wateren (PAGW), waar het project Oostvaardersoever deel van uitmaakt, wordt beoogd de Nederlandse grote wateren meer robuust en toekomstbestendig te maken. Het uitgangspunt hierbij is dat het ecosysteem op een zo natuurlijke mogelijke manier kan functioneren met zoveel mogelijk ruimte voor natuurlijke processen. Voor Oostvaardersoever is dit vertaald in het realiseren van leefgebieden en verbindingen die nu te beperkt aanwezig zijn of helemaal ontbreken. Hierbij is gekeken naar de vereisten van een brede groep soorten die van nature hoort bij dit gebied, om (een deel van) hun levenscyclus te kunnen doorbrengen. Het gaat bij

vereisten om leefmilieus (habitats), verbindingen, processen en voedselaanbod. De verwachting is dat met het realiseren van de juiste voorwaarden, het leefgebied van verschillende soorten wordt gecreëerd of verbeterd waardoor zij zich in het gebied kunnen vestigen. Uiteindelijk profiteert een groot scala aan soorten hiervan: macrofauna, zoöplankton, waterplanten, bodemleven, vis, vogels, amfibieën, zoogdieren, enz. Hierbij is aandacht voor de verschillende levensstadia van de soorten. Door het aanbieden van vooral leefgebieden, processen en verbindingen wordt het gebied en vooral het ecosysteem robuuster en meer klimaat/toekomstbestendig. Een veerkrachtig systeem dat kan omgaan met veranderingen. Vanuit het project Oostvaardersoevers is niet op voorhand aangegeven bij welke soorten en aantallen het project geslaagd wordt geacht.

Voor de vormgeving, grootte en uitwerking van de maatregelen in een latere fase van dit project (planuitwerkingsfase en realisatiefase) wordt wel gebruik gemaakt van de specifieke eisen van een aantal gidsoorten. In de planuitwerking zal op basis van gidsoorten bepaald worden welke exacte eisen er gesteld worden aan de uiteindelijk te kiezen migratievoorziening. Uitgangspunt bij het kiezen van de gidsoorten is dat deze representatief zijn voor de ruimere groep aan soorten die profiteert van een verbinding tussen het open water en de binnendijkse moerassen.

De keuze van de gidsoorten wordt daarmee later in het project gemaakt.

2.1.3 Locatie en status van het recreatief knooppunt.

Een aantal reacties gaat in op het toekomstige recreatief knooppunt. Er wordt gevraagd naar de toekomstige locatie van het recreatief knooppunt, waarbij bij de mogelijke locatie Westvaarders (op de Oostvaardersdijk bovenaan het Jac P. Thijsse-pad) voor negatieve effecten gevreesd wordt. Er wordt in één zienswijze een alternatieve locatie op het Werkeiland voorgesteld. Ook wordt gevraagd naar te verwachten aantallen bezoekers, inrichting locatie, verkeersbewegingen en faciliteiten. Er wordt gevreesd voor negatieve effecten op natuur, verkeersbewegingen op de dijk e.d.

Beantwoording:

In het MER (pagina 111-113) zijn de effecten van de recreatief knooppunten beoordeeld. Daarin is geconstateerd dat dit negatieve effecten kan hebben. Het MER concludeert ook dat met de juiste mitigerende maatregelen de negatieve effecten te voorkomen kunnen worden. De (mogelijk) mitigerende maatregelen worden in de planuitwerking nader uitgewerkt.

In de Voorkeursbeslissing is een zoekgebied aangegeven waarbinnen een locatie voor het knooppunt gezocht wordt. In de planuitwerking wordt binnen het zoekgebied een definitieve keus gemaakt voor een locatie. De gedachte is om het knooppunt nabij de ondiepe luwtezone te lokaliseren. Daar kunnen de ecologische maatregelen gekoppeld worden aan de doelstellingen van het project t.a.v. beleefbaarheid. De maatregelen voor ecologie zijn leidend voor de keuze, beleefbaarheid en aantrekkelijkheid zijn volgend op ecologie. Bij de afweging worden meerdere aspecten betrokken zoals verstoring van de natuur, kosten, infrastructuur en (verkeers)veiligheid.

2.1.4 Uitbreiding van de ligplaatsen voor beroepsvaart.

In meerdere zienswijzen wordt gevraagd welke gevolgen Oostvaardersoevers heeft voor ligplaatsen voor beroepsvaart. Daarbij wordt gevraagd wat de mogelijkheden zijn om ligplaatsen uit te breiden.

Beantwoording:

In de plannen van Oostvaardersoevers is het behoud van de functionaliteit van de Vaarweg Amsterdam-Lemmer als randvoorwaarde meegenomen. Tevens wordt rekening gehouden met bestaande functies, de huidige ligplaatsen blijven bestaan. Er worden daarom geen negatieve effecten op scheepvaart verwacht van het huidige voornemen.

Besluiten over wijziging van of uitbreiding van overnachtingsplaatsen valt buiten de scope van dit project.

In de Verkenning is onderzocht of het realiseren van extra ligplaatsen als meekoppelkansen kan worden meegenomen. In de Verkenning is geconcludeerd dat dit niet in het project is in te passen, omdat dit niet past bij de opdracht en doelen van het project Oostvaardersoevers. Ook is de financiering voor de in het MIRT opgenomen ligplaatsuitbreiding voor de Vaarweg Amsterdam Lemmer (VAL) nog niet beschikbaar gesteld.

De eventuele toekomstige aanleg van extra ligplaatsen wordt niet onmogelijk gemaakt door het project.

2.2 Beantwoording individuele zienswijzen per nummer

De ingebrachte zienswijzen zijn ieder afzonderlijk in de linker kolom van de tabel (zie hieronder) weergegeven. In de rechterkolom staat het antwoord op deze zienswijze.

Vanwege de Algemene Verordening Gegevensbescherming (AVG) en de Uitvoeringswet AVG zijn alle reacties zonder persoonsnamen weergegeven. Namen van verenigingen of instanties worden wel vermeld. Eenieder die zijn eigen reactie wil terugvinden, kan dit doen door het unieke registratienummer dat in de ontvangstbevestiging na het indienen van de zienswijze is verstrekt op te zoeken in deze Nota van Antwoord.

Registratienummer	Zienswijzenummer in deze nota
Registratienummer: 86455832	01
Registratienummer: 86862588/86862613	02
Registratienummer: 87110267	03
Registratienummer: 87129877	04
Registratienummer: 87149525	05
Registratienummer: 87204836	06
Registratienummer: 87232218	07
Registratienummer: 87233422	08
Registratienummer: 87238950	09
Registratienummer: 87239508	10

Zienswijzen per nummer:

Zienswijze 01	Registratienummer: 86455832
Particulier	Beantwoording
<p>Men heeft ooit besloten de Markerwaard NIET aan te leggen.</p> <p>Maar nu blijkt dat het niet aanleggen van de Markerwaard een gigantische fout is en men deze fout een beetje wil goedmaken door het uitgeven van honderden miljoenen euro's door:</p> <p>Het aanleggen van IJburg Het maken van de Markerwadden En nu weer het aanleggen van een buitendijkse luwte en ondiepe zone langs de Oostvaardersdijk.</p> <p>Als men alsnog de Markerwaard aanlegt kunnen alle dromen van landarchitecten vervuld worden.</p> <p>Zoals plaats voor woningbouw, allerhande natuurgebieden, die dus ook met de Oostvaardersplassen en de Markerwadden verbonden zouden kunnen worden, plaats voor boeren die van Natura 2000-gebieden moeten worden verplaatst alsmede ruime randmeren voor de waterhuishouding.</p> <p>Nee men wil weer stukjes Markerwaard incidenteel gaan aanpassen wat ten koste van veel geld weer een stukje natuur oplevert terwijl de aanleg van de Markerwaard zoveel meer voordelen oplevert zeker voor de natuur als men dat verstandig gaat doen.</p> <p>Dus als men klein denkt dan is het aanleggen van buitendijkse gebieden in beeld maar zeer onverstandig als men realiseert dat het aanleggen van de Markerwaard een enorm voordeel voor Nederland zou opleveren.</p>	<p>Het kabinet-Lubbers II heeft in 1986 besloten voorlopig niet tot aanleg van de Markerwaard over te gaan. In 2003 werd definitief besloten deze polder niet meer aan te leggen.</p> <p>De Programmatische Aanpak Grote Wateren (PAGW) is gestart nadat bleek dat op ecologisch gebied de grote Wateren een kwaliteitsimpuls nodig hebben om de negatieve gevolgen van klimaatverandering en toenemend gebruik tegen te gaan. De PAGW beoogt om met aanpassingen in de wateren de waterkwaliteit te verbeteren en de natuur te versterken. Zo ook in het Markermeer. Het project is een volgende stap om te komen tot een toekomstbestendig ecosysteem voor het Markermeer-IJmeer (TBES) zoals verwoord in de Rijksstructuurvisie Amsterdam-Almere-Markermeer (RRAAM, 2013). Speerpunten zijn het herstellen van verbindingen, aanbieden van gevarieerder leefgebied en meer ruimte aan het water geven. Daarbij is het van belang dat de huidige functies van het Markermeer (waterreservoir, natuurgebied, zwemwater, recreatie etc.) behouden blijven.</p> <p>Daarmee wordt vanuit de PAGW niet dezelfde doelstelling nagestreefd als destijds de Markerwaard. Woningbouw en ruimte voor extra landbouwgebied maken geen onderdeel uit van de doelstellingen voor projecten in PAGW.</p>
Zienswijze 02	Registratienummer: 86862588/86862613
Bewonersvereniging Blocq van Kuffeler	Beantwoording
<p>1. Tijdens de verkenningsfase van het project Oostvaardersoever zijn wij namens de bewoners van de Blocq van Kuffeler actief betrokken geweest als leden van de klankbordgroep. Alle bijeenkomsten hebben we nauwkeurig gevolgd. De participatiebesprekingen van de klankbordgroep waren niet optimaal in verband met de periode van langdurige Coronamaatregelen. Hierdoor vonden de bijeenkomsten deels digitaal en deel fysiek plaats. Kort voor elke bijeenkomst ontvingen we veel leeswerk. Na elke digitale bijeenkomst hebben wij achteraf schriftelijk inhoudelijk gereageerd naar de projectleider.</p>	<p>Tijdens de verkenning is de klankbordgroep 6 keer bijeengekomen. De deelnemers hebben elke keer een update van de voortgang van het project gekregen en een verslag ontvangen. Vanwege de COVID periode en bijbehorende geldende beperkingen is een andere werkwijze dan gebruikelijk toegepast. Veel leeswerk met technische informatie is met beperkte toelichting (digitaal) gedeeld met de leden van de klankbordgroep. Met de klankbordgroep is de evaluatie van het voorafgaande proces besproken waarbij ook verbetervoorstellen behandeld zijn.</p>

2. Bovenregionaal knooppunt - opmerkingen bij de MER In de beschrijving van de MER wordt een aantal keren gesproken over een bovenregionaal recreatief knooppunt. Dit begrip is niet concreet vertaald naar te verwachten aantallen bezoekers, inrichting locatie, verkeersbewegingen en faciliteiten. Daardoor is niet te overzien wat de gevolgen kunnen zijn van de inrichting van een bovenregionaal knooppunt voor de bestaande huidige situatie. Het is hierdoor niet te beoordelen of de uitwerking van deze recreatie doelstelling een negatieve invloed zal veroorzaken op de ecologische doelstellingen van het project.	Voor de beoordeling van recreatie in deze verkennende fase van het project is gewerkt met een kwalitatieve beoordeling op hoofdlijnen. Deze werkwijze is conform de Notitie Reikwijdte en Detailniveau (NRD). De Commissie m.e.r. heeft in haar advies op de NRD en in haar advies van 7 april 2022 bevestigd dat met deze werkwijze voldoende informatie aanwezig is om in deze fase besluitvorming op te baseren. Een nadere detaillering zoals gevraagd wordt in de zienswijze zal in de planuitwerkingsfase van het project plaatsvinden.
3. Locatie bovenregionaal knooppunt. Als het bovenregionaal knooppunt bij Westvaarders ingericht gaat worden (op de Oostvaardersdijk bovenaan het Jac P. Thijsse pad), hebben wij hier ernstige bedenkingen bij. Deze plek is de overgang van de Oostvaardersplassen naar de verbindingzone (Oostvaardersplassen-Lepelaarplassen) en is qua infrastructuur niet ingericht voor dit initiatief. Deze verbindingzone is cruciaal voor vogels. Dit lijkt ons een kwetsbare plek voor een bovenregionaal toeristisch knooppunt.	In de MER (pagina 111-113) zijn de effecten van de recreatief knooppunten beoordeeld. Daarin is geconstateerd dat dit negatieve effecten kan hebben. De MER concludeert ook dat met de juiste mitigerende maatregelen de negatieve effecten te voorkomen kunnen zijn. De mitigerende maatregelen worden in de planuitwerking nader uitgewerkt. Dan wordt ook gekeken naar een aanleg waarbij de infrastructuur op het knooppunt is aangesloten.
4. Naar ons idee biedt het Oostelijk werkeiland bij de Blocq van Kuffeler een prima plaats voor een bovenregionaal toeristisch knooppunt (het werkeiland tegenover het gemaal). Zeker als de ruimte rond het gemaal de BvK gecombineerd wordt met het gebied rond de leegstaande gevangenis (P.I.A.). Het Oostelijk werkeiland de volgende voordelen: 1. De verstoring van de natuur zal minimaal zijn ten opzichte van de huidige situatie. 2. De bestaande voorziening (werkeiland) is al op hoogte en de infrastructuur is gunstig. Er zijn verkeersbewegingen over weg en water mogelijk. Parkeer- en havenfaciliteit zijn eenvoudig te realiseren. 3. Deze locatie biedt koppelkansen: dichtbij de nieuwbouw van natuurcentrum de Trekvogel, het oudste plekje van Almere (cultuurhistorische waarde – het verhaal van Flevoland = provinciale opgave), het ervaren van het hoogteverschil polder/ Zienswijze VKB en MER Oostvaardersoever – bewoners Oostvaardersdiep Markermeer bij de Zuidersluis en gemaal de BvK (wordt veel bekeken door bussen vol toeristen), recreëren in het Wilgenbos. 4. Benutten van de recreatiemogelijkheden op de Dashorstdijk (sunset plek van Almere – voor iedereen toegankelijk). 5. Gunstige ligging t.o.v. Almere Stad Centrum en Almere Buiten. Bereikbaarheid per fiets (fiets- en wandelroutes vrijwel volledig door natuurgebied Lepelaarplassen of Wilgenbos). 6. Koppeling blauwgroene route door Almere (zie meerjaren perspectief groenblauw Almere). Als bestaande voorzieningen benut worden, kan er minder geld naar zand en stenen en is er meer beschikbaar voor een aantrekkelijke inrichting van het gebied. Financieel gunstiger.	In de planuitwerking wordt binnen het zoekgebied een definitieve keus gemaakt voor een locatie. De gedachte is om het knooppunt nabij de ondiepe luwtezone te lokaliseren, omdat daar naar verwachting ecologisch het meeste gebeurt. De maatregelen voor ecologie zijn leidend voor de keuze, beleefbaarheid en aantrekkelijkheid zijn volgend op die voor de ecologie. Bij de afweging worden meerdere aspecten betrokken zoals verstoring van de natuur, kosten, infrastructuur en (verkeers)veiligheid.

5. Overslagkade Cirwinn Al meer dan 10 jaar doet Cirwinn (voorheen Vijfhoek) pogingen om een (container) overslag haven in te richten bij het Oostelijk werkeiland bij het Oostvaardersdiep. Voorlopig is dit niet mogelijk omdat het Waterschap Zuiderzeeland een beperking van medegebruik van de grond heeft afgegeven per 11 februari 2021 en de grond niet vrij geeft i.v.m. energiestrategie en klimaatopgave. In de verkenningsfase van Oostvaardersoeverers speelde opnieuw een initiatief van Cirwinn voor een overslag op deze locatie. Al sinds 2008 (!) is er geen visie van de Gemeente Almere voor het gebied BvK/ Oostvaardersdiep/ Oostelijk werkeiland. Gelukkig is dit gebied nu opgenomen in de visie ecologie van de Gemeente Almere, maar het gevaar van een industriële activiteit op deze locatie blijft aanwezig. Op het moment dat er gekozen wordt voor grote investeringen vanuit verschillende overheden in de ontwikkeling van projecten als Oostvaardersoeverers, Almeerse Poort en NP Nieuwland, lijkt het ons noodzakelijk om een besluit over dit gebied te nemen richting ecologie en recreatie, om industriële activiteit voor altijd te voorkomen.	Het aanleggen van overslaghavens en het bijbehorende gebruik van gronden door het Waterschap vallen niet binnen de scope van dit project. De gemeente Almere is eerste aanspreekpunt t.a.v. deze ontwikkeling. Uw opmerkingen over Cirwinn kunt u dan ook het beste richten aan de gemeente.
6. Verbinding met andere initiatieven ter verbetering van het Markermeer, Oostvaardersplassen en Lepelaarsplassen In de klankbordgroep hebben wij regelmatig gevraagd naar de verbinding met andere plannen en initiatieven in dit gebied. Door onduidelijke antwoorden is het beeld ontstaan dat er op versnipperde wijze aan diverse initiatieven gewerkt wordt en dat het zicht op de verbinding met de verschillende doelen en projecten niet helder is. Graag ontvangen we hierover meer informatie. Een opvallend voorbeeld vinden we bijvoorbeeld in de ontwikkelvisie van NP Nieuw Land ten opzichte van het project Oostvaardersoeverers. In de visie van NPNL staan diverse luwtegebieden, ondieptes en eilanden gepland in het Markermeer. In de planvorming voor Oostvaardersoeverers wordt juist niet of in veel kleinere mate uitgegaan van eilanden en luwtes in het Markermeer. Dit lijkt tegenstrijdig, terwijl luwtes en ondieptes ecologisch gezien een verbetering van leefgebied voor vissen en vogels oplevert. (Bron: Nico Dijkshoorn, voormalig beheerder van het Lepelaarsplassen gebied namens Flevolandschap). Zijn er koppelingen gelegd met de ontwikkelingen vanuit de visie NPNL over dit gebied? Met de ontwikkeling van Almeerse Poort? Met de ontwikkelvisie van Flevolandschap? Hoe verhouden deze projecten zich tot elkaar?	Er zijn inderdaad veel plannen voor Markermeer. Binnen het project Oostvaardersoeverers wordt zoveel mogelijk rekening gehouden met deze plannen. Er vindt afstemming plaats met andere initiatieven waaronder: Amsterdam Bay Area Marker Wadden Nationaal Park Nieuwland Kustvisie Lelystad Almeerse poort Agenda IJsselmeergebied 2050 Lelystad Next level Poort Lelystad N2000/KRW Noord-Hollandse Kust Oostvaardersoeverers sluit aan op de visie van Nationaal Park Nieuw Land en geeft invulling aan een deel van die visie. Bij nieuwe ontwikkeling vindt afstemming plaats met de initiatiefnemers.
7. Planningsfase Tijdens de planningsfase willen we graag weer actief participeren. Wij zijn positief over het project Oostvaardersoeverers. Met de doelstellingen van het project op gebied van ecologie en recreatie verwachten we dat dit project een zeer positieve bijdrage zal leveren voor het Markermeer, de Oostvaardersplassen en de Lepelaarsplassen.	In de vervolgfase van dit project is wederom participatie voorzien waaraan uw deelname op prijs gesteld zal worden.

1. Hartelijk dank voor de uitnodiging om een zienswijze in te dienen op de ontwerpvoorkeursbeslissing en het milieueffectrapport voor de Oostvaardersoever. Partijen van de Coalitie Blauwe Hart Natuurlijk maken daar graag gebruik van.	
2. De Oostvaardersoever bieden als PAGW project veel kansen voor zowel het ecosysteem van het Markermeer als ook voor de Oostvaarders- en Lepelaarplassen. En het met elkaar verbinden van twee majeure Natura 2000 gebieden in Nederland verdient een gedegen onderbouwing. We moeten echter vaststellen dat we nog een aantal serieuze vraagtekens hebben bij de prognose van de effectiviteit van de voorgenomen maatregelen. Ondanks herhaaldelijk aandringen door ons over dit punt, is het ons niet duidelijk voor welke doelsoorten de maatregelen worden uitgevoerd. Ook in onze reactie op de Nota Reikwijdte & Detail (2020) vroegen we hier aandacht voor. Citaat: "T.a.v. het nemen van juiste maatregelen zou het uitgangspunt moeten zijn: Duidelijk gedefinieerde doelsoorten en het helder in beeld brengen van de gewenste functionaliteit van migratie en specifiek (te ontwikkelen) habitats. (m.a.w. voor welke soorten doe je wat?) Een tabel met habitattypen en soorten kan daarbij helpen." Het uitgangspunt dat men op systeemniveau heeft willen ontwerpen, doet niets af aan het feit dat de effectiviteit van de maatregelen zich laat aflezen aan het wel en wee van doelsoorten.	Zie voor de uitgebreide beantwoording van het punt over de doelsoorten paragraaf 2.1.2 van deze nota.
3. Daarnaast missen we belangrijke maatregelen aan de kant van de Oostvaarders- en Lepelaarplassen, die inzetten op het verbeteren van leefgebieden voor o.a. diverse vissoorten, waarbij ook gekeken moet worden naar een betere samenhang in de voedselketen. Het gaat om diverse vissoorten, maar zeker ook om insecten, amfibieën en vogels van natte oeverlanden, gebaseerd op een robuust voedselweb. Deze samenhang ontbreekt nog. En wat zijn de effecten van een dynamisch wetlandpeil in de toekomst?	Het is uit deze zienswijze niet duidelijk welke specifieke maatregelen gemist worden. In de planuitwerkingsfase zal aandacht besteed worden aan verbetering van het leefgebied, voor zover passend binnen het voorkeursalternatief. De samenhang tussen leefgebieden is beoordeeld in het MER met de criteria van het doelbereik ecologie. Daarin wordt gekeken naar het toevoegen van leefgebieden en de connectiviteit van gebieden onderling. Aanpassing in het peilbeheer van de binnendijkse gebieden is onderdeel van het Natura2000 Beheerplan en wordt in deze studie als autonome ontwikkeling gezien. Het voorkeursalternatief borduurt daarop voort. De effecten van de aanpassing in het peilbeheer is daarmee niet beschouwd in deze Verkenning. Er is derhalve niet gekeken naar de effecten van een dynamisch wetlandpeil in het Markermeer bij de beoordeling van het VKA/VKE.

Zienswijze 03**Registratienummer: 87110267**

Coalitie Blauwe Hart Natuurlijk

Beantwoording

4. Tot slot willen we aandacht vragen voor de verwachte nutriënten stroom. Deze wordt niet gekwantificeerd en wij zijn benieuwd naar de verwachting van het effect van deze nutriënten stroom op het gehele Markermeer, ook door de jaren heen. Omdat er nog veel aannames zijn, lijkt het ons verstandig om nu te kiezen voor een 'tussenfase': Eerst meer kennis opdoen door een aantal pilots, om vervolgens beter onderbouwde keuzes te kunnen maken.

Mede namens It Fryske Gea, Sportvisserij Nederland, Landschap Noord-Holland, Flevo-landschap, Vogelbescherming Nederland en PWN

De verkenning is bedoeld om op hoofdlijnen een keuze te maken over de uit te werken maatregelen. De verkenning is uitgevoerd conform de Notitie Reikwijdte en Detailniveau. De commissie m.e.r. heeft in haar advies over de NRD aangegeven welk detailniveau passend was voor de verkenning, en heeft in haar advies 26 juni 2020 op dit punt geen aanvullende informatie gevraagd.

Op dit moment wordt door Deltares een studie uitgevoerd om de potentiële en wenselijke stoffenstromen nader te definiëren. Wij willen wel alvast benadrukken dat het niet de wens of verwachting is dat met het project de nutriënten in het gehele Markermeer veranderen/toenemen. De stoffenstroom uit de moeraszones moet juist in een kleinere zone (luwtezone) in het Markermeer voor divers en productief voedselweb zorgen. Hiermee kan het project, samen met de andere natuurontwikkelingsprojecten in het Markermeer, een bijdrage leveren aan het verbeteren van de draagkracht van het Markermeer voor vis en vogels. Voor het totale Markermeer resulteert dat dan in een grotere diversiteit aan leefgebieden en een grotere productiviteit en aanbod van voedsel en daarmee een grotere diversiteit aan organismen.

Zienswijze 04**Registratienummer: 87129877**

Koninklijke BLN-Schuttevaer

Beantwoording

Koninklijke BLN-Schuttevaer heeft kennisgenomen van de voorkeursbeslissing en het milieueffectrapport voor de plannen ter realisatie van de Oostvaardersoevers. Koninklijke BLN-Schuttevaer behartigt namens de vaarweggebruikers de belangen op het gebied van nautisch-technische zaken en infrastructuur en wil de volgende zienswijze indienen.

1. Vanuit Koninklijke BLN-Schuttevaer constateren wij dat in de stukken onvoldoende aandacht is voor de belangen van de scheepvaart. Er is nauwelijks aandacht voor de beroepsschippers die in deze omgeving gebruik willen (of moeten) maken van een overnachtingsplaats. Er is een groot te kort aan ligplaatsen voor de scheepvaart in het IJsselmeergebied, met name aan de Vaargeul Amsterdam- Lemmer (VAL). Dit is bekend bij de Minister en hier is in 2014 al geld voor vrijgemaakt. Ondanks deze MIRT toezegging uit 2014 zijn de beschikbare € 6 miljoen aan gelden tot op heden niet omgezet in daadwerkelijke capaciteitsuitbreiding van ligplaatsen, sterker nog er ligt zelfs nog geen plan. Vanuit de overheid wordt, om de gestelde klimaatdoelstellingen te halen, ingezet op modelshift van weg naar water. Daardoor is er in het komende decennium een sterke uitbreiding van het scheepvaartverkeer te verwachten, dat betekent dat er nog meer druk op ligplaatsvoorzieningen zal komen te liggen. In het recente coalitieakkoord heeft het kabinet aangegeven zich in te zetten voor goede ligplaatsen voor de binnenvaart (IENW/BSK-2022/32921) reden te meer om deze problematiek mee te nemen in de plannen voor de Oostvaardersoevers.

In de plannen van Oostvaardersoevers is het behoud van de functionaliteit van de Vaarweg Amsterdam-Lemmer als randvoorwaarde meegenomen. Tevens wordt rekening gehouden met bestaande functies, de huidige ligplaatsen blijven bestaan. Er worden daarom geen negatieve effecten op scheepvaart verwacht van het huidige voornemen.

Besluiten over wijziging van of uitbreiding van overnachtingsplaatsen valt buiten de scope van dit project.

2. Helaas lezen wij niets terug in de plannen over de MIRT toezegging of de ligplaatsproblemen. Alleen op pagina 26 worden meekoppelkansen genoemd, maar op pagina 49 worden deze weer afgewezen. U begrijpt dat het minimaliseren van de huidige ligplaatsmogelijkheden bij het Blocq van Kuffeler, de Kop van de Knardijk en in de Pampushaven vanwege de keuze voor natuuroplossingen voor ons onacceptabel is zolang er geen oplossing is voor de ligplaatsproblematiek. Wij hebben geen begrip voor het project Oostvaarderoevers als hierdoor het aantal beschikbare ligplaatsen afneemt en/of potentiële oplossingen voor de ligplaatsproblematiek worden geblokkeerd of negatief beïnvloed. Dit zou ook tegen het overheidsbeleid en het coalitieakkoord in zijn.	In de verkenning is onderzocht of het realiseren van extra ligplaatsen als meekoppelkansen kan worden meegenomen. In de verkenning is geconcludeerd dat dit niet in het project is in te passen, omdat dit niet past bij de opdracht en doelen van Oostvaarderoevers. Ook is de financiering voor de in het MIRT opgenomen ligplaatsuitbreiding voor de VAL nog niet beschikbaar gesteld. De eventuele toekomstige aanleg van extra ligplaatsen wordt niet onmogelijk gemaakt door het project. Het huidige aantal ligplaatsen zal door dit project niet afnemen.
3. Het feit dat de invloed van de plannen op de scheepvaart, in het beoordelingskader op pagina 215 en 216 van de Milieueffectrapportage, als "neutraal" of "minimaal negatief" wordt afgedaan, getuigt ervan dat geen rekening is gehouden met de belangen van de beroepsscheepvaart en daarmee ook niet met onze leden in deze omgeving.	De beoordeling in het MER van neutraal of minimaal negatief is gebaseerd op het effect op functionaliteit van vaarroutes. Zoals hiervoor uitgelegd veroorzaakt het project geen verandering van aantallen ligplaatsen, zodat dit geen negatieve score oplevert. In het Voorkeurseindbeeld (VKE) en VKA worden er niet of nauwelijks effecten op de scheepvaart verwacht. Er worden geen maatregelen in het Oostvaardersdiep getroffen. De nieuwe luwtes in het zoekgebied Westvaarders/Oostvaardersdiep (VKA/VKE) en zoekgebied (VKE) liggen op ruime afstand (meer dan 2 km) van de vaargeul.
4. Met name vanuit de zandwinning, een bedrijfstak van nationaal belang volgens het NWP en de NOVI, is uitbreiding van de ligplaatsen noodzakelijk. Er wordt al jaren aangedrongen op uitbreiding zodat de zandschepen in het weekend, de nacht of bij slecht weer een veilig heenkomen kunnen vinden. De beschikbare ruimte bij de Houtribsluis van Lelystad is (zeker in het weekend) volstrekt ontoereikend. Op 2 juni 2021 hebben wij in een brief aan de HID van RWS-MN (zie bijlage) aandacht gevraagd voor het veiligheidsbelang en het ligplaatstekort ook in relatie tot dit project. Wij vragen u nadrukkelijk geen ligplaatsen te reduceren of maatregelen te nemen die toekomstige uitbreiding bij bestaande ligplaatsen kunnen blokkeren. Daarnaast vragen wij uw actieve inzet, ook in dit project, voor meer ligplaatsen voor de scheepvaart.	Zie antwoord op punt 1 en 2.
5. Wij gaan ervan uit dat u, gezien het toenemende belang van de scheepvaart, zoekt naar betere en meer integrale oplossingen waar alle betrokken partijen zich in kunnen vinden. Wij gaan hierover graag met u in overleg. Wij hopen en vertrouwen erop dat u bij de ontwikkeling van de plannen in voldoende mate rekening zult houden met onze wensen en de belangen van de scheepvaart en dat u geen maatregelen neemt die het vervoer over water kunnen schaden. We blijven graag nauw betrokken bij het vervolgtraject.	Ook in het vervolg van het project (de planuitwerking) blijft het project met u in overleg.

De Vogel- en Natuurwacht Flevoland maakt graag gebruik van de gelegenheid om een zienswijze in te dienen op de Ontwerpvoorkeursbeslissing Oostvaardersoevers en de Planuitwerkingsfase.

Wij zijn van oordeel dat de Ontwerpvoorkeursbeslissing Oostvaardersoevers (hierna OVB) en de onderliggende documenten – met name de Notitie VKE-VKA (hierna de Notitie), het MER en de Managementsamenvatting integrale beoordeling – nog aanpassingen behoeven. Zie de punten 1 t/m 6 verderop in deze zienswijze. Met name de punten 1 t/m 3 zijn naar onze mening dermate essentieel om tot een weloverwogen ontwerpbesluit te komen, dat wij verzoeken na verwerking van tenminste deze drie punten een aangepaste OVB opnieuw ter inzage te leggen. Als toch een ontwerpbesluit genomen gaat worden zonder dat deze drie punten erin zijn verwerkt, dan verzoeken wij dringend om deze punten alsnog te verwerken in het nader onderzoek in de Planuitwerkingsfase (zie Notitie par. 6.2) en wel voordat wordt overgegaan op de uitwerking conform de MIRT systematiek. Zie ook punt 7 verderop in deze zienswijze. Tenslotte verzoeken wij om ook al onze overige punten, voor zover nog niet verwerkt in het ontwerpbesluit, mee te nemen in de Planuitwerkingsfase.

Wij onderschrijven nog steeds het uiteindelijke doel van het project, namelijk om de ecologische toestand van het Markermeer, de Oostvaardersplassen en de Lepelaarplassen te verbeteren met als beoogde opbrengst van de maatregelen (volgens de Startbeslissing):

- De kwaliteit van de voedselketen in het Markermeer verbetert.
- De diversiteit en spreiding van leefgebieden in het Markermeer neemt toe.
- De waterkwaliteit in de Oostvaardersplassen en de Lepelaarplassen verbetert.
- Er komt meer waterdynamiek (variatie in het waterpeil) in de Oostvaardersplassen en de Lepelaarplassen.

Wij hebben er ook vertrouwen in dat met het gekozen Voorkeursalternatief (VKA) er ruimere en voldoende mogelijkheden komen om het waterpeil in de Oostvaardersplassen (OVP) en Lepelaarplassen (LP) te kunnen variëren. Wij zien ook andere pluspunten: een verbetering van het voedselaanbod voor aalscholvers in het Markermeer (MM) en voor lepelaars dichtbij, in de LP zelf en de komst van rust- en foerageermogelijkheden voor vogels van het MM, maar ook van de LP en de OVP in de luwtezones.

De ministers van IenW en LNV als bevoegd gezag van deze studie hebben de Ontwerp Voorkeursbeslissing en de bijbehorende documenten voorgelegd aan de Commissie m.e.r. De commissie heeft in haar advies aangegeven dat op enkele punten extra informatie nodig is voor het nemen van een Voorkeursbeslissing. Bij het verschijnen van de voorkeursbeslissing wordt de door de Commissie gevraagde aanvulling gepubliceerd.

Tevens heeft zij aangegeven dat enkele punten in de planuitwerkingsfase geadresseerd kunnen worden; dat wordt gedaan.

Daarmee is voor het bevoegd gezag van deze Verkenning voldoende informatie aanwezig om de Voorkeursbeslissing op te kunnen baseren. Aanpassingen aan de stukken, anders dan die voortvloeiend uit het traject met de Commissie m.e.r., zijn derhalve niet uitgevoerd, er wordt geen gewijzigde Ontwerp-voorkeursbeslissing gepubliceerd.

Op uw inhoudelijke punten 1 t/m 6 zal hieronder worden ingegaan, waarbij tevens aangegeven wordt of dit in de planuitwerkingsfase nader zal worden uitgewerkt.

1. Het vertrouwen hebben wij echter (nog) niet wat betreft de andere hiervoor genoemde nagestreefde verbeteringen, niet in het VKA maar evenmin in het Voorkeurseindbeeld (VKE). Bovendien is een doorgroei naar het VKE nog onzeker, niet alleen vanwege de benodigde financiën maar ook op inhoudelijke (technische en ecologische) gronden. (Meer hierover bij punt 3 hierna.) Met het VKA (en VKE) is ongetwijfeld verbetering mogelijk, maar of die verbetering voldoende substantieel kan zijn om het project te rechtvaardigen, is voor ons nog de vraag. Gelukkig hebben wij kunnen constateren dat – blijkens par. 6.2 van de Notitie – ook de ministers van IenW en LNV op een aantal thema's nader onderzoek nodig vinden, alvorens die mee te nemen in de uitwerking conform de MIRT-systematiek. Voor ons gaat het daarbij in dit verband om de volgende thema's: • Uitwisseling nutriënten, koolstof, dood organisch materiaal • Vismigratie • Waterbalansen in relatie tot waterpeildynamiek, stoffentransport en vismigratie • Doorgroei VKA naar VKE Wij vragen ons af of de schaal waarop de verbindingen tussen MM enerzijds en OVP en LP anderzijds kunnen zorgen voor de uitwisseling van vissen en stoffen, het rechtvaardigt om de verbeteringen in de moerassen mee te laten tellen bij het bereiken van de doelen voor het MM, zoals in par. 5.2.2 van de Notitie is gedaan. Wij betreuren de manier van aanpak die met de OVB wordt voorgesteld om met deze onzekerheid om te gaan. Naar onze mening is het beter te wachten met de definitieve afsluiting van de verkenningfase en eerst a. de hiervoor genoemde nog openstaande onderzoeksvragen te beantwoorden, b. het VKA en VKE waar nodig aan te passen aan de uitkomsten daarvan, en c. het aangepaste VKA en VKE, elk afzonderlijk en expliciet, te beoordelen in een aangepast MER (zie ook punten 2 en 3 hierna). Het argument dat voor het onderzoek van de nog openstaande vragen een detailleringniveau vereist is dat volgens de MIRT-systematiek niet bij een verkenningfase past mag naar onze mening niet doorslaggevend zijn. De inhoudelijke complexiteit van het project moet bepalend zijn.
- Het besluit om eventueel nadere financiën aan het project toe te kennen zal genomen worden in een volgende tranche van de Programmatische Aanpak Grote Wateren (PAGW). Daarmee is op het moment van nemen van deze Voorkeursbeslissing inderdaad niet zeker dat extra financiën toegekend zullen worden.
- Dat gezegd hebbende, is in de Preverkenning IJsselmeer al aangegeven dat voorzien werd dat maatregelen in het gebied van de Oostvaardersoevers in meerdere tranches uitgevoerd zouden worden, en de toen genoemde fase 2 is opgenomen in de complete lijst van 33 maatregelen waar de PAGW uit bestaat.
- Als in de toekomst een volgende tranche van PAGW het opschalen naar het VKE mogelijk maakt, zullen voor die beslissingen de passende onderzoeken en procedures uitgevoerd worden.
- De vraag of de voorgestelde verbeteringen van het nu voorgestelde voorkeursalternatief voldoende zijn om de uitgaven te rechtvaardigen, wordt geadresseerd in het onderdeel 'score op doelbereik' van de MER.
- Zie voor het punt van een aangepast MER het antwoord aan begin van uw zienswijze.
- De aangedragen argumenten zijn geen aanleiding geweest om de Voorkeursbeslissing qua scope en keuze van de maatregelen te herzien ten opzichte van de Ontwerp Voorkeursbeslissing. Er wordt geen herziene ontwerpbeslissing ter visie gelegd.

2. In de Notitie maar ook in het MER ontbreekt een expliciete beoordeling van het VKA inclusief scores en afzonderlijk daarvan een dergelijke beoordeling van het VKE. – We missen een uitgeschreven tekst voor het VKA, die te lezen is zonder verwijzingen naar de teksten voor de drie onderzoeksalternatieven en het VKE. – We missen eveneens een uitgeschreven tekst voor het VKE, die te lezen is zonder verwijzingen naar de teksten voor de drie onderzoeksalternatieven. – Voor het VKE moet in de beoordeling bovendien onderscheid gemaakt worden tussen dat wat inhoudelijk gezien minimaal haalbaar is en dat wat nu het VKE is. (Zie punt 3 hierna.) – We missen de beoordeling in termen van scores zoals die in het MER 1e fase zijn gedefinieerd en daar ook zijn toegekend aan de onderzoeksalternatieven. Het uitgangspunt in par. 5.1 van de Notitie om dit pas in het MER 2e fase te doen is niet onderbouwd. Dit alles maakt een goed inzicht in de plussen en minnen van het VKA en het VKE onnodig moeilijk. En vooral wat betreft het VKA is dat erg belangrijk, want voor het realiseren daarvan worden met het voorkeursbesluit gelden beschikbaar gesteld. Een eventuele doorgroei naar het VKE is nog onzeker. Ook de Commissie voor de milieueffectrapportage heeft in haar advies van 26 juni 2020 (blz. 1) gesteld dat “de milieueffecten van de onderzoeksalternatieven en het voorkeursalternatief en de mate waarin deze aan de doelstellingen kunnen voldoen” essentiële informatie zijn voor een besluit over de voorkeursbeslissing. Wij verzoeken het MER en de Notitie, als ook de Managementsamenvatting integrale beoordeling verkenning op deze punten aan te passen, en op basis daarvan de OVB te heroverwegen.
- De aanpak om in het MER te werken met alternatieven, waarna het VKA zou worden samengesteld uit kansrijke onderdelen van deze alternatieven, is kenbaar gemaakt in de Startbeslissing en de Notitie Reikwijdte en Detailniveau van deze verkenning.
- Het is op basis van het MER mogelijk een uitspraak te doen over de kansrijkheid van de maatregelen uit de VKB zonder dat voor de VKB zelf een MER score wordt opgesteld. Alle afzonderlijk onderdelen zijn wel getoetst in het MER. Wel is in de toelichting van het VKB een beschouwing opgenomen op basis van de in het MER duidelijk geworden milieueffecten van de maatregelen.

3. Het VKE verschilt qua ecologische maatregelen van het VKA in a. het toevoegen van ondiepe luwtes en tweezijdige vispassages bij de Knardijk en bij de Jacobsslenk, en b. een uitbreiding van de luwte bij Westvaarders van 25 ha tot 100 ha. Punt a is echter niet alleen in financiële maar ook in inhoudelijke zin onzeker.
- In par. 4.2 en 4.4 van de Notitie wordt namelijk gesteld dat “uit onderzoek in de planuitwerkingsfase moet blijken of en zo ja, hoe een vispassage op deze plek functioneel (werkend) gemaakt kan worden, bijvoorbeeld met een verondieping van de bestaande luwte” c.q. “... met een luwe ondiepe zone in het Markermeer”. En wat betreft punt b is het voor ons onduidelijk of een uitbreiding tot 100 ha wel haalbaar is, omdat de omvang gerelateerd moet zijn aan het volume en debiet van het in het Markermeer gelaten voedselrijke water. (Zie par. 4.6 van de Notitie.) Beide onzekerheden vragen om nader onderzoek, wat ons betreft voorafgaand aan de afsluiting van de Verkenningfase (zie punt 1 hiervoor). Maar mocht het nader onderzoek pas uitgevoerd worden in de Planuitvoeringsfase, dan is volgens ons in ieder geval vóór de afsluiting van de Verkenningfase (zie punt 2 hiervoor) een expliciete beoordeling vereist van het op basis van de huidige inzichten minimaal haalbare VKE. Dat wil dus zeggen een beoordeling van het VKA plus de minimaal haalbare vergroting van de luwte bij Westvaarders. Beide onzekerheden hebben betrekking op de totale omvang van ondiepe luwtes in het MM, terwijl het in het kader van zowel het TBES als de PAGW juist om uitbreiding van die ondiepe luwtes gaat. Het duidelijk schetsen van alleen de gehoopte maximale uitkomst maakt een afgewogen oordeel over de OVB onnodig moeilijk.
4. Wij stellen voor om middels het voorkeursbesluit een substantieel deel van de beschikbaar gestelde gelden te oormerken voor uitsluitend besteding aan het verbeteren van de ecologische toestand in de drie natuurgebieden en slechts voor ten hoogste 10% aan recreatieve extra's. 45 miljoen van de 51,6 miljoen euro's komen immers uit de PAGW-gelden en zijn daarmee bedoeld om “de ecologische waterkwaliteit te verbeteren en de natuur te versterken” 1, en dat is ook het primaire doel van het project Oostvaardersoever. Zie ook punten 5, 6 en 12.

In het VKA wordt gekozen voor een migratievoorziening bij een uitlaat naar het Markermeer.

Voor de definitieve keuze van het aantal voorzieningen en de locatie daarvan is meer informatie nodig; er dienen meer aspecten (zoals haalbaarheid, doelbereik, effectiviteit, beheer) goed geanalyseerd te worden, daarvoor is een groter detailniveau nodig. Daarom is ervoor gekozen om deze nadere detaillering in de planuitwerkingsfase plaats te laten vinden.

De samenhang tussen de omvang van de ondiepe luwe zone en de dimensionering van de uitlaat zal beschouwd worden in de planuitwerking. Daarin zullen ontwerpen gemaakt worden waarbij dit beschouwd wordt. De effecten op enerzijds de Oostvaardersplassen en anderzijds het Markermeer zullen daarbij in de project-MER aan bod komen.

De kosten en de verdeling van de fondsen zullen nader worden beschouwd in de planuitwerking.

PAGW-gelden worden aangewend voor maatregelen die bedoeld zijn om de ecologie te versterken. Het mede recreatief gebruiken van voorzieningen die t.b.v. ecologie zijn aangelegd, is wel bespreekbaar, maar vragen dan om aanvullende middelen.

5. In de OVB wordt een recreatief knooppunt nabij het Jac. P. Thijssepad voorgesteld. Wij vinden dat een verkeerde keuze. Een bezoekerscentrum en/of horecavoorziening met zijn bezoekers en autobewegingen werkt qua zicht en geluid verstorend op het beleven van de ruimte en stilte buiten- en binnendijs. De huidige voorzieningen bij het Oostvaardersdiep, te weten het bezoekerscentrum, de parkeervoorzieningen en de jachthaven bieden ons inziens al een goede basis voor een recreatief knooppunt.
- Terecht wordt dit in de OVB (in fig. 1) en in de Notitie (par. 3.7) ook genoemd als (autonome) ontwikkeling, inclusief de uitbreiding met een waterhubfunctie (Notitie, par. 5.4.4). Ons voorstel is dan ook om deze ontwikkeling planmatig en financieel vanuit het project Oostvaardersoevers te versterken en zo nodig uit bouwen, in plaats van een tweede recreatief knooppunt te ontwikkelen op slechts 3 km afstand. Daarnaast zou, afhankelijk van de uitkomst van de optimalisatie in het zoekgebied Westvaarders-Oostvaardersdiep, een recreatieve kraal ontwikkeld kunnen worden waar mensen de luwtestructuur kunnen beleven en kennis kunnen nemen van de eventuele waterbouwkundige vernieuwingen en tweezijdige vispassage aldaar. <https://www.pagw.nl/over-het-programma>
- Terzijde merken wij op dat een kraal ook veel minder dan een knooppunt ruimtelijk beslag zal leggen op de Natura2000-gebieden MM en/of OVP.
-
6. Wij zien dat in het VKA al zo goed als alle recreatieve maatregelen uit het VKE zijn opgenomen; alleen de uitbreiding van recreatieve kraal tot parel bij de Knardijk nog niet. Dit staat in schril contrast met wat er bovenop het VKA nog zou moeten gebeuren aan ecologische verbetering, met name aan luwtestructuren in het MM. Wij zijn van oordeel dat dit niet in evenwicht is en zijn van mening dat het realiseren van een recreatieve kraal bij de Jacobsslenk niet al in het VKA opgenomen moet worden. De belevingswaarde van alleen een waterinlaat – zonder luwtestructuur – is ook maar beperkt, de plek bij de Jacobsslenk is bovendien relatief dicht bij het Oostvaardersdiep met het bezoekerscentrum en het gemaal, en daartussenin bevindt zich ook al een 'kraal', namelijk bij de Kwelplas.
- In het VKE/VKA zijn maatregelen opgenomen t.b.v. de twee doelstellingen van het project Oostvaardersoevers: Ecologie en beleefbaarheid/recreatie. Deze zijn zo goed mogelijk afgestemd met de bestaande en te realiseren voorzieningen in het gebied, waarbij de maatregelen voor de 2de doelstelling volgend zijn op de eerste. In de planfase vindt nog een nadere uitwerking plaats waarbij nog een verdere optimalisatie kan plaatsvinden.

7. Zoals gesteld, is voor ons de onzekerheid over de mate waarin alle ecologische doelstellingen kunnen worden gehaald nog erg groot. Zo groot dat wij ons afvragen of deze niet kan leiden tot een 'show stopper'. Dat dit onverhoopt zou kunnen gebeuren is ook bevestigd vanuit de projectgroep in onze contacten als deelnemer in de klankbordgroep. De Commissie voor de milieueffectrapportage heeft in haar advies van 26 juni 2020 (blz. 1) gevraagd om "inzicht in eventuele 'showstoppers' voor het project en hoe hiermee wordt omgegaan". Naar onze mening is dat onvoldoende gedaan. Wij verzoeken daarom dringend om in de Planuitwerkingsfase (i) allereerst te starten met het nader onderzoek naar eventuele 'show stoppers' met betrekking tot het bereiken van de ecologische doelen, (ii) nog niet verder te werken aan de onderdelen innovatieve waterbouw en recreatie, en (iii) het nader onderzoek af te sluiten met een 'go – no go' beslismoment, in ieder geval intern maar liever ook publiekelijk. Zie ook de punten 1 t/m 3.
- Op dit moment is er geen sprake van grote onzekerheid over de ecologische doelen van het project.
- De mate waarin de ecologische doelstellingen van het project gehaald kunnen worden is beschouwd in het MER. Daar komt t.a.v. de ecologische doelen een positieve score uit.
- Daarbij is duidelijk gemaakt dat dit VKA een onderdeel is van een veel groter programma (PAGW) waarin meerdere maatregelen overwogen worden om uiteindelijk op het niveau van het hele IJsselmeergebied tot ecologische verbetering te komen.
- Een goede inrichting, aanleg en beheer en onderhoud van de nu voorgestelde maatregelen zullen nodig zijn om tot optimale functionaliteit te komen, en die te behouden. Dit wordt verder belegd in de planuitwerkingsfase.
- Onderdeel van het project is ook het monitoren of de beoogde effectiviteit gehaald wordt, een periode van inregelen 'in natura' tijdens de tien jaar beheer en onderhoud die onderdeel zijn van het project. Deze gegevens en lessen die daaruit worden getrokken, worden in de Programmatische Aanpak Grote Wateren benut voor de verdere programmering.
-
8. De nieuwe luwtes in het MM worden (op blz. 71 van de Notitie) gezien als meekoppelkansen voor natuurcompensatie van (woning)bouwplannen. Dit bevreedt ons zeer. De in het kader van het project Oostvaardersoevers in het VKA en VKE geplande luwtes worden aangelegd voor een hoognodige verbetering van de ecologische toestand van het MM. Een eventuele natuurcompensatie van bouwplannen zal naar onze mening moeten komen met een extra financiering vanuit die plannen zelf – dus bovenop wat al beschikbaar wordt gesteld voor het VKA en nog nodig is voor het VKE. Wij verzoeken dit in het vervolg van het project duidelijk te maken. Bovendien, het ruimtebeslag ten behoeve van de nieuwe ecologische en recreatieve voorzieningen krijgt nu al (op dezelfde blz.) een negatieve score bij de beoordeling van de juridische haalbaarheid en zal naar verwachting mitigatie als onderdeel van het project vereisen.
- De luwtezones worden primair aangelegd om de doelen van het project te realiseren. De meekoppelkans bestaat eruit dat t.b.v. andere doelen de luwtezones kunnen worden uitgebreid. In de planuitwerking kunnen eventuele meekoppelingen t.b.v. het VKE nader uitgewerkt worden.
- De opsomming op p. 71 betreft mogelijke meekoppelkansen. In VKA zijn deze niet opgenomen.
-
9. De (omvang van de) maatregelen ten behoeve van de vismigratie moet worden afgestemd op de gewenste grootte van de vismigratie. Daar horen kwantitatieve doelen bij. Wij verzoeken om deze gekwantificeerde doelen op te nemen in de documenten van de planuitvoeringsfase. Ook voor het achteraf bepalen in hoeverre de genomen maatregelen succesvol zijn geweest zijn vooraf gestelde kwantitatieve doelen noodzakelijk. Hetzelfde geldt voor het transport van de ecologisch relevante stoffen.
- De vismigratiemaatregelen hebben tot doel om de binnendijkse moerasgebieden te laten functioneren als paai- en opgroeigebied voor vis. Vissen die in hun leven gebruik maken van het open water van het Markermeer en de beschutte binnendijkse moerassen moeten middels de migratievoorziening de dijk (kunnen) passeren. Doel is daarbij dat de vissen de dijk beide kanten (zowel in als uit) op passeren. In de planuitwerking zal op basis van gidssoorten bepaald worden welke exacte eisen er gesteld worden aan de uiteindelijk te kiezen migratievoorziening. Uitgangspunt bij het kiezen van de gidssoorten is dat deze representatief zullen zijn voor de ruimere groep aan vissoorten die profiteren van een verbinding tussen het open water en de binnendijkse moerassen.

10 In de Notitie (blz. 67) ligt de nadruk bij monitoring met name op aquatische ecologie in het algemeen en vismigratie daarbij in het bijzonder. Uiteraard vinden wij het monitoren van de voorgestelde maatregelen op dynamiek, stoftransport en vismigratie van groot belang om de effecten van het project te kunnen beoordelen. Vanuit de doelstelling van onze stichting is het duidelijk dat wij vooral naar de gevolgen voor vogels kijken. Ons inziens is het van belang ook de vogelstand te monitoren. Wij verzoek dan ook dit uitdrukkelijk mee te nemen in de planuitwerkingsfase, waarbij nulmetingen uiteraard niet veronachtzaamd mogen worden.	In de planuitwerkingsfase zal een evaluatie en monitoringsplan uitgewerkt worden. Daarbij lijkt het voor de hand te liggen dat vogels óók een van de soortgroepen zijn die in de monitoring meegenomen zal worden. Ook punt 11 over de verkeersslachtoffers zal daarbij beschouwd worden. De huidige vogelstand wordt binnen het bestaande monitoringsmeetnet van Rijkswaterstaat (Monitoring van de waterstaatskundige toestand des lands – MWTL) en Staatsbosbeheer (SBB) afdoende gemonitord. Een aanvullende aparte nulmeting is daarom niet nodig.
11 Wij willen wat betreft de monitoring met name ook wijzen op de toenemende risico's van verkeersslachtoffers onder vogels die over de dijk migreren tussen het MM en de OVP/LP.	Zie antwoord op punt 10.
12. Wij vinden het ongewenst om bij de Jacobsslenk een (vogel)uitkijkpunt te realiseren dat in het natuurgebied zelf is gelegen, zoals dat in de Notitie par. 4.4 wordt gesuggereerd. Die gedachte past ook niet bij de uitspraak in de Notitie par. 3.7 dat recreatie niet is voorzien binnendijks binnen de begrenzing van Natura 2000- gebied. Voor ons geldt dat evenzeer voor de Natte Graslanden van de LP die onderdeel zijn van het NNN.	Recreatieve voorzieningen (zoals een vogelkijkhut) zijn mogelijk onderdeel van het project Oostvaardersoevers (OVO). Uiteraard zullen deze uitgewerkt worden in lijn met wettelijke kaders en regelgeving. Het is niet de bedoeling om een vogeluitzichtpunt in de Lepelaarsplassen (LP) te realiseren, maar het is de bedoeling om in het VKA een zogenaamde "kraal" te realiseren waarbij de natuur binnendijks kan worden beleefd. In het VKE wordt de kraal uitgebreid.
13. Wij verzoeken in de planuitwerkingsfase rekening te houden met de volgende – naar onze mening - onvolkomenheden in de Notitie en het MER.	
a) In de LP is op grond van de Voortoets wel een peildynamiek van 70 cm mogelijk. Die mogelijkheid moet daarom worden opengehouden.	In de Lepelaarsplassen is waterpeildynamiek op grond van de voortoets natuur mogelijk. Het actief variëren van het waterpeil van de Lepelaarsplassen is geen doel van dit project. Het inlaten van water bij droogte wel.
b) De 50 ha extra geïnundeerd areaal in de LP is mogelijk onwenselijk met het oog op grondbroeders (weidevogels en plevieren) op met name de Natte Graslanden en het Trekvogelgraslandje.	Het is niet de bedoeling om tijdens het broedseizoen te inunderen of grote delen jaarrond onder water te laten staan. Bij verandering van inundatieoppervlak worden de doelstellingen t.a.v. alle soorten in beschouwing genomen. In de Milieueffectrapportage hoofdstuk 7.2.5 zijn de effecten op het weidevogelgrasland beoordeeld: "Dit heeft geen negatieve effecten op het aangewezen beheertype N13.01 Weidevogelgrasland, omdat deze beschikbaar blijven als broedgebied en door vernatting misschien nog geschikter worden.
c) In hoeverre is veenvorming in de OVP en LP wenselijk en mogelijk? Volgens MER blz. 67 juist niet, maar volgens blz. 228 wel.	Veevorming wordt niet gezien als een doelstelling van dit project en sluit ook niet aan op het functioneren van de kleimoerassen en is vanwege de bodemsamenstelling (Mariene klei gronden met veel zwavel) niet haalbaar.
d) Het is onduidelijk wat het verband is tussen het stromende systeem en de beschutting in het begrazingsgebied in de OVP (Notitie, Bijlage 4, tabel 1.9).	Er is geen verband tussen het stromend systeem en de beschutting. Het stromend systeem heeft betrekking op de moeraszone. De effecten van het stromend systeem treden dan ook vooral op in het moeras. Er zijn geen effecten op de het droge begraasde deel anders dan wat er nu optreedt en in het Natura2000 beheerplan wordt beoogd.

Zienswijze 05**Registratienummer: 87149525**

Vogel- en Natuurwacht Flevoland

Beantwoording

- e) In par. 5.3.7 van de Notitie wordt, in tegenstelling tot wat in de Voortoets (par. 5.5 en 6.5) is gesteld, geen aandacht meer geschonken aan de verstoringseffecten tijdens de aanlegfase op de niet-broedvogels van de OVP en LP. In de stukken wordt beschreven dat in de aanlegfase effecten niet uitgesloten zijn, maar dat deze goed te mitigeren zijn.
- f) Fout in het MER blz. 115: Voor de voor de LP aangewezen niet-broedvogelsoort Kuifeend geldt niet een regionale doelstelling. (In de Voortoets staat het wel correct.) Voor de Kuifeend is inderdaad geen regionale doelstelling geformuleerd. De tekst in het MER is onjuist. De tekst in de voortoets is correct.
- g) Ons is niet duidelijk waarom het coördineren van aanvragen (Notitie, par. 5.4.3, blz. 54) niet voor de hand ligt. Als dat leidt tot een scala van aanvragen op verschillende momenten bij verschillende instanties, wordt het voor ons als betrokken organisatie in de omgeving een moeilijk te volgen proces. Het streven is om de vergunningen zo veel mogelijk gecoördineerd aan te vragen maar het is niet op voorhand te zeggen of dit geheel gaat lukken. Er zal naar verwachting een onderscheid gemaakt worden tussen de planologische procedures en de uitvoeringsvergunningen.

Zienswijze 06**Registratienummer:87204836**

KNNV, afdeling Lelystad

Beantwoording

- Graag maken wij gebruik van de gelegenheid onze visie op de Ontwerp Voorkeursbeslissing en MER Oostvaardersoever kenbaar te maken. Ook in eerdere fases van de planvorming hebben wij zienswijzen ingediend. In de nu voorliggende stukken wordt aangegeven dat er een participatietraject is doorlopen. Ook wij hebben als KNNV Lelystad deelgenomen aan dit traject onder meer door plaats te nemen in de klankbordgroep Oostvaardersoever. Tijdens de Verkenning Oostvaardersoever is een open participatieproces gevoerd waarin vele partijen deelgenomen hebben en hun belangen (en bedenkingen) ingebracht hebben. Uw deelname aan de klankbordgroep is gewaardeerd.
- Tot onze spijt moeten wij constateren, dat er weinig met onze inbreng is gebeurd. Een groot deel van onze eerder geuite bezwaren is dan ook overleefd. Afdeling Lelystad staat zeer positief tegenover de plannen om in een deel van het Markermeer en in de Oostvaardersplassen en Lepelaarplassen maatregelen te treffen, die de ecologische en toeristische waarden van deze gebieden zullen versterken, maar wij hebben ernstige bedenkingen bij de huidige plannen. In het gebied spelen vele belangen, het is dan ook niet mogelijk om aan alle inbreng en bezwaren tegenmoet te komen. Er is bij de keuze van het VKA een afweging gemaakt die terug te lezen is in de toelichting bij de voorkeursbeslissing.

1. "waterhuishoudkundig verbinden" slecht uitvoerbaar en niet effectief. In het nu voorliggende Concept Voorkeursbesluit wordt vastgehouden aan de doelstelling van het waterhuishoudkundig met elkaar verbinden van het Markermeer, Oostvaardersplassen en Lepelaarplassen. Wij hebben vanaf het begin aangegeven dat dit niet realistisch is.
- Het met elkaar verbinden van deze gebieden klinkt positief, maar zal in de praktijk slecht uitvoerbaar blijken en weinig effect hebben op de natuurkwaliteiten van deze drie gebieden. Het met elkaar verbinden is vooral een verbinding in theorie. In de praktijk zal er geen open waterverbinding tussen deze gebieden komen. Het water uit het Markermeer zal waarschijnlijk via een hevelbuis worden ingelaten en via het gemaal de Blocq van Kuffeler of op een andere locatie onopvallend worden uitgemalen. Het wordt derhalve geen natuurlijke situatie, maar een uitermate kunstmatige.
- Het verbinden van natuurgebieden aan beide zijden van een dijk is op meerdere plaatsen in Nederland (en het buitenland) haalbaar en effectief gebleken, bijvoorbeeld bij de Koopmanspolder. Er zijn diverse vismigratie voorzieningen aangelegd bij verschillende gemalen of ecoducten, maar het principe van stofuitwisseling en een luwtezone is vernieuwend. Het idee is gebaseerd op de uitstroom van rivieren en beken in meer/zee. Uw mening dat het niet realistisch is, wordt dan ook niet onderschreven. In het MER wordt toegelicht welk effect beoogd wordt en in hoeverre dit doelbereik gehaald wordt.
- Er zal geen volledig open verbinding tot stand gebracht worden, maar de beoogde uitwisseling en de effecten daarvan op de ecologie gaan naar verwachting zeker optreden.
- De verwachting is dat dit project, in samenhang met de andere natuurontwikkelingsprojecten in het Markermeer, een bijdrage kan leveren aan de vergroting van de draagkracht van het Markermeer voor vis en vogels. Hierdoor wordt bijgedragen aan de TBES-, KRW- en N2000- doelstellingen van het Markermeer en de N2000-doelen voor de moerasgebieden.
- We hebben te maken met kunstmatige watersystemen, met vaste peilen en polderland onder waterniveau. Het maken van een volledig natuurlijke situatie is hier niet mogelijk. De bestaande situatie vraagt dus om kunstmatige oplossingen. Het is wel de bedoeling om de verbinding herkenbaar te maken.

2. Overbrengen voedingsstoffen naar Markermeer, onvoldoende onderzocht. De plannen zijn er vooral op gericht voedingsstoffen vanuit de Oostvaardersplassen en Lepelaarplassen naar het Markermeer over te brengen. Echter ook in de huidige situatie worden in de winter al grote hoeveelheden water vanuit deze natuurterreinen overgepompt naar het Markermeer. Al het water dat wordt ingelaten vanuit het Markermeer, zal weer naar het Markermeer moeten worden verpompt. Nederland kent een groot neerslagoverschot. Wil het inlaten en uitpompen van water effectief zijn wat betreft overbrengen van voedingsstoffen, dan zal het om gigantische hoeveelheden water gaan. Het overpompen van dit aangevoerde water kost erg veel energie en dit project is derhalve allesbehalve duurzaam. Ook is niet duidelijk in welke periode van het jaar water naar het Markermeer moet worden overgepompt om maximaal effect te hebben en of dit in te passen is in de nagestreefde waterpeilen in het N2000-gebied de Oostvaardersplassen. De waterstand is hier zeer kritisch voor een goede ontwikkeling en instandhouding van de vegetatie, het al dan niet aanwezig zijn van N2000-instandhoudingssoorten en het gaan broeden van deze soorten. Ook is onvoldoende onderzocht hoe het ingelaten water door de Oostvaardersplassen moet stromen. Wordt het water ingelaten in het oostelijk peilgebied? Hoe kan het dan afstromen naar het westelijk peilgebied en verder? Via de Grote Plas? Door het rietland? Door de sloot langs de kade van het moerasgedeelte? Via de natte graslanden? Allemaal nog onzekerheden die doorgeschoven worden naar de Uitwerkingsfase. Wij zijn nadrukkelijk van mening dat in de Verkenningsfase al beter onderzocht had moeten worden hoe uitvoerbaar en effectief de nu voorgestelde maatregelen zijn.
- In hoofdstuk 3.2. van de PlanMER wordt nader ingegaan op de werking van het watersysteem. Daarin staat onder meer dat: het uitlaten van water het hele jaar door gewenst is. In bijlage 7 staat meer beschreven over het waterhuishoudkundige systeem van de Lepelaarplassen en Oostvaardersplassen, nu en in de toekomst. Dit geeft voldoende basis voor een nadere analyse in de planuitwerkingsfase.
- In de huidige situatie wordt vanuit de Oostvaardersplassen het jaarlijkse neerslagoverschot via de Ecozone richting de Lage Vaart naar de Blocq van Kuffeler afgevoerd. In de Ecozone bezinkt een groot deel van de stoffen. Vervolgens wordt het water vermengd met het water van de Lage Vaart. Het Oostvaardersplassen-water dat wordt uitgeslagen bij de Blocq van Kuffeler heeft onderweg veel belangrijke stoffen achtergelaten in de Ecozone en heeft daarmee slechts een beperkte meerwaarde voor het Markermeer. Het water kan onvoldoende benut worden door het ecosysteem.
- Staatsbosbeheer wil een grotere peildynamiek in het moeras van de Oostvaarderplassen. Grotere waterpeildynamiek (50 cm verschil) krijg je door extra laten uitzakken in de zomer. Daarvoor is geen extra waterinlaat nodig. De waterpeildynamiek in het moeras wordt gerealiseerd vanuit de opgave in het Beheerplan Natura 2000 en is daarmee geen onderdeel van dit project.
- Aanvullende waterinlaat vanuit het Markermeer OVO is nodig ten behoeve van het stoffentransport naar de luwtezone en ten behoeve van vismigratie (lokstroom, stroming in de vispassage). Op termijn wordt verwacht dat mogelijk extra wateraanvoer nodig is om de gevolgen van klimaatverandering (drogere zomers) op te kunnen vangen.
- Op dit moment wordt door Deltares een studie uitgevoerd om de potentiële en wenselijke stoffenstromen nader te definiëren.
- De debieten van de wateruitlaat en -inlaat zijn vrij gering ten opzichte van gezien het grote oppervlakte (3600 ha) van het moeras. Er zal geen sprake zijn van stroming zoals we dat kennen van rivieren of beken. De waterinlaat is bedacht in de Hoekplas. Daar zal het Oostelijk moeras zich vullen. Of er na de moerasrest van het westelijke moeras wel of geen open verbinding tussen de twee moerasdelen komt wordt bepaald in het Natura 2000-beheerplan proces. Als er geen open verbinding komt dan zal er een technische oplossing gerealiseerd worden om water van het Oostelijk naar het westelijk moeras te laten gaan. Dit kan bv door een aflat in de drempel te maken. Het water vindt vervolgens zijn weg door de rietlanden van het westelijk moeras naar de plek waar het uitgeslagen wordt naar de Luwtezone.

3. De uitwisseling van vissen is zeer twijfelachtig. Er is onvoldoende onderzocht van welke soorten vis het gewenst is dat ze uitwisselen, welke levensfase deze vissen bij migratie zullen hebben en of het überhaupt mogelijk is deze vissen uit te laten wisselen. Ook is niet onderzocht of uitwisseling van vis belangrijk is voor het Markermeer en/of voor de Oostvaardersplassen en Lepelaarplassen. Wanneer de leefomstandigheden in de betreffende gebieden niet op orde zijn, zal deze vis zich niet voortplanten en ook niet tot wasdom komen. Daarnaast is de kans groot dat deze vis ten prooi zal vallen aan visetende vogels en vissen en/of zal sterven, wanneer de leefgebiedjes in de zomer droog vallen. Dat geldt in het bijzonder voor de ondiepe plassen en watergangen in het begrazingsgebied: de natte graslanden. Op dit moment wordt door Staatsbosbeheer een vispassage aangelegd tussen de Lage Vaart en het begrazingsgebied/ moerasgedeelte van de Oostvaardersplassen. Het goed ontwerpen en laten functioneren van een vispassage is uitermate precisiewerk. Het is raadzaam eerst de ervaringen van de nu in aanleg zijnde vispassage af te wachten. Daarnaast dient zorgvuldig te worden onderzocht of een effectieve uitwisseling van vis via voorzieningen op de Oostvaardersdijk wel mogelijk én effectief zal zijn. Wanneer eilandjes en vooroevers worden aangelegd langs de Oostvaardersdijk, zullen de paai- en leefomstandigheden voor vissen in het Markermeer aanzienlijk verbeteren. Mede daarom is de aanleg van eilandjes en vooroevers langs de Oostvaardersdijk te verkiezen.
- Voor het optimaal laten functioneren van paai- en opgroeigebieden van vis én voor de ontwikkeling van rietmoeras (wat een belangrijk opgroeigebied is), zijn ondiepe zones met een natuurlijk peilbeheer (hoog in de winter, laag in de zomer) noodzakelijk. De moeraszones worden gerealiseerd bij projecten als Marker Wadden, Trintelzand. Het is niet mogelijk om een natuurlijk peilbeheer te realiseren in het Markermeer. Hierdoor zijn aanvullende maatregelen noodzakelijk om een goed functionerend moerasgebied in het Markermeer te realiseren. Dit kost tijd en specifiek beheer zal nodig zijn. Een dergelijke aanpak brengt risico's met zich mee (ontwikkelt het moeras goed en is er voldoende dynamiek voor het ecologisch functioneren). In het project Oostvaardersoevers is er juist voor gekozen om een bestaande, goed ontwikkelde binnendijkse moerassen aan te koppelen. Er wordt bewust voor gekozen om verschillende type maatregelen op verschillende plekken in het Markermeer te treffen. Op die manier ontstaat er een diversiteit in habitats en ecologische processen die tezamen een impuls aan het ecosysteem geven
- Zie ook antwoord bij eerdere zienswijze 5 (Vogel- en Natuurwacht Flevoland).
- In de zienswijze wordt voorgesteld om in plaats van het aankoppelen, eilanden en vooroevers te realiseren. In het MER en de toelichting op het Voorkeursbesluit staat toegelicht waarom er in dit project niet voor de aanleg van eilanden gekozen wordt.
4. Uitvoerbaarheid en effectiviteit VKA en VKE hadden al moeten zijn onderzocht. -Wij zijn van mening dat bij het uitwerken van het VKA en VKE al had moeten worden gekeken naar de uitvoerbaarheid. Nu wordt dit pas onderzocht in de Uitwerkingsfase. -In de Voorkeursbeslissing wordt aangegeven dat er door het Rijk en andere overheden/instanties voldoende budget is vrijgemaakt om de plannen te kunnen realiseren. Er is echter slechts budget beschikbaar voor de projecten in het Voorkeursalternatief (VKA). Niet voor het totale plan: het Voorkeurseindbeeld(VKE). Het is dus slechts een "half" project, waarbij juist belangrijke onderdelen van luwtegebieden in het Markermeer nog niet worden gerealiseerd. Duidelijker zou moeten worden aangegeven dat het VKA in feite slechts een eerste fase van Oostvaardersoevers is en afronding van het gehele project (VKE) pas omstreeks 2050 gepland staat.
- Er is op hoofdlijnen gekeken naar haalbaarheid en uitvoerbaarheid. In de verkenning wordt op hoog abstractieniveau beoordeeld of de voorgestelde maatregelen bijdragen aan de gestelde doelen. Vervolgens wordt in de planuitwerking hier een nadere uitwerking voor gemaakt. Daarin volgt het project de aanwijzingen die door de commissie Elverding gedaan zijn voor het succesvol doorlopen van de planuitwerking van projecten.
- Al in de Preverkenning IJsselmeer is aangegeven dat voorzien werd dat maatregelen in het gebied van de Oostvaardersoevers in meerdere tranches uitgevoerd zouden worden, en de toen genoemde fase 2 is opgenomen in de complete lijst van 33 maatregelen waar de PAGW uit bestaat. Dit staat tevens toegelicht in de startbeslissing van het project Oostvaardersoevers. Het gefaseerd aanleggen heeft ook voordelen, zo is er meer tijd om project in te regelen en de samenhang met aanpalende ontwikkelingen (o.a. in het kader van Beheerplannen Natura 2000) af te stemmen.

5. Verzachten harde scheidslijn land-water: aanleg vooroevers, eilandjes en ondieptes. In onze eerdere zienswijzen hebben wij steeds aangedrongen op het treffen van maatregelen in het Markermeer: het verzachten van de harde scheiding land-water. Het aanleggen van eilandjes, ondieptes, vooroevers e.d.. Dergelijke voorzieningen zullen een grote ecologische aanwinst betekenen voor niet alleen het Natura 2000-gebied het Markermeer, maar ook voor de vogels (instandhoudingssoorten N2000) van de Oostvaardersplassen en Lepelaarplassen. Het Markermeer is nabij de Oostvaardersdijk weliswaar betrekkelijk diep, maar de natuurwinst is hier juist erg groot!! In een dergelijke situatie hoeft het niet te gaan om grote eilandcomplexen; ook eilanden van enkele tot enkele tientallen hectares zullen een grote verbetering betekenen in dit deel van het Markermeer met zijn harde grens tussen land en water. Kleine eilanden kunnen zeer vogelrijk zijn. Dat is onder meer gebleken bij het eilandje Ierst halverwege de Houtribdijk, het onlangs ingerichte Trintelzand, de geïsoleerd liggende strekdam tegenover Bataviahaven Lelystad (Lepelaarkolonie), het luwtegebied halverwege de Oostvaardersdijk en het betrekkelijk grote eiland De Kreupel ten noordoosten van Medemblik. -Als hoofddoel van het project Oostvaardersoever is gekozen voor het verbinden van het Markermeer, de Oostvaardersplassen en de Lepelaarplassen tot een toekomstbestendig zoetwater ecosysteem. In het TBES is aangegeven dat het creëren van heldere randen langs de kust, een gradiënt in slib van helder naar troebel water, land-waterzones van formaat en versterkte ecologische verbindingen erg belangrijk is. Dit geeft o.i. aan dat de prioriteit moet liggen bij maatregelen langs de harde rand van de Oostvaardersdijk. In eerdere plannen van TBES was sprake van de aanleg van een groot eiland ter hoogte van de Lepelaarplassen. Dit eiland lijkt stilzwijgend buiten beeld te zijn geraakt.
6. Onderzoek naar effecten op N2000 gebieden Oostvaardersplassen en Lepelaarplassen Het inlaten van grote hoeveelheden water uit het Markermeer in de Oostvaardersplassen en Lepelaarplassen kan grote effecten hebben op de ontwikkelingen in deze gebieden. Het verleden heeft geleerd dat de waterhuishouding van deze wetlands bepalend is voor de ontwikkeling van vegetatie, het broeden van belangrijke moerasvogels en het al dan niet geschikt zijn als pleistergebied voor duizenden trekvogels. De waterhuishouding van deze Natura 2000-gebieden is vastgelegd in de betreffende beheerplannen. Voorkomen moet worden dat onderdelen van het project Oostvaardersoever nadelig zullen zijn voor de ontwikkelingen in deze gebieden. De effecten van de plannen op het functioneren van de N2000-gebieden Oostvaardersplassen en Lepelaarplassen dienen dan ook zorgvuldig te worden onderzocht.
- Project OVO richt zich op de verbinding tussen de moerassen en het Markermeer. De luwtezone is ondersteunend aan deze verbinding. Eilanden zijn op verschillende plaatsen in het MM een waardevolle ontwikkeling; dit behoort niet tot de doelen die we met OVO willen bereiken. Er zijn verschillende manieren en initiatieven om het ecosysteem van het Markermeer te versterken. In het project OVO is expliciet de opgave om een verbinding met aangrenzende moerasgebieden te onderzoeken. Een oplossing met alleen maatregelen in het Markermeer past niet bij dit project.
- Dank u wel voor dit aandachtspunt. Het belang om de effecten van een verandering in de waterhuishouding goed in beeld te brengen delen wij.

7. Nationaal Park Nieuw Land/Kustvisie Lelystad. In het project Oostvaardersoevers wordt o.a. samengewerkt met Provincie Flevoland en gemeente Lelystad. Project Oostvaardersoevers is gelegen binnen de grenzen van het Nationaalpark Nieuw Land. In de plannen van het Nationaalpark en ook in de Kustvisie van gemeente Lelystad wordt uitgegaan van de aanleg van eilanden en vooroevers langs de Oostvaardersdijk en de Houtribdijk. De plannen van Nationaal Park en de Kustvisie zien wij onvoldoende terug in het project Oostvaardersoevers. Een zorgvuldige afstemming van de plannen lijkt ons zeer noodzakelijk. De aanleg van de eilanden zoals aangegeven in de plannen van Nationaalpark Nieuwland en de Kustvisie door provincie Flevoland en gemeente Lelystad lijkt op korte termijn niet mogelijk. Met een deel van de gelden van project Oostvaardersoevers zouden deze plannen wel kunnen worden gerealiseerd.	Oostvaardersoevers sluit aan op de visie van Nationaal Park Nieuw Land en geeft invulling aan een deel van die visie. Ook vindt er afstemming plaats met Kustvisie Lelystad. Binnen het project Oostvaarderoevers is niet voorzien om eilanden aan te leggen. Het project Oostvaarders beoogt in de eerste plaats een verbinding aan te leggen tussen de moerasgebieden binnendijks en het Markermeer. Wel zijn eilanden en luwtstructuren voor de Oostvaardersdijk opgenomen in de andere plannen voor het Nationaal Park en in de kustvisie Lelystad.
8. Benutting specie uit zandwinningsprojecten en uitdiepen vaargeul. In de Planuitvoeringsfase zou onderzocht dienen te worden in welke mate zandwinningsprojecten en de verdieping van de vaargeul Amsterdam-Lelystad mogelijkheden bieden relatief goedkoop eilandjes en vooroevers langs de Oostvaardersdijk aan te leggen. Zelfs een betrekkelijk smalle vooroever kan al veel ecologische winst opleveren. Vooroevers kunnen ook de noodzaak verminderen in de toekomst de Oostvaardersdijk verder te versterken. Er is dus sprake van een win-winsituatie.	In de planuitwerkingsfase zal gekeken worden naar grondstromen en grondstoffengebruik. Daarbij zal gekeken worden naar de mogelijkheid om door koppeling met andere voornemens voordeliger grondstoffen te kunnen betrekken. Een koppeling met bv de vaargeul Amsterdam Lelystad is vooruitlopend op dat onderzoek nog niet te maken.
Gezien bovengenoemde argumenten verzoeken wij u het nu voorliggende Ontwerp Voorkeursbeslissing te herzien en plannen uit te werken die leiden tot de aanleg van vooroevers, eilandjes en ondieptes langs de Oostvaardersdijk.	De aangedragen argumenten zijn geen aanleiding geweest om de Voorkeursbeslissing qua scope en keuze van de maatregelen te herzien ten opzichte van de Ontwerp Voorkeursbeslissing. Er wordt geen herziene ontwerpbeslissing ter visie gelegd.

De Minister van Infrastructuur en Waterstaat en de minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit hebben het voornemen de ontwerp voorkeursbeslissing vast te stellen voor het project Oostvaardersoever. Hiervoor kan een zienswijze ingediend worden over de ontwerp voorkeursbeslissing. Gevraagd wordt om aandachtspunten voor de volgende fase, de (MIRT) planuitwerking fase in te dienen. Dit plan bestaat uit de volgende onderdelen: • het verbinden van het Markermeer, Oostvaardersplassen en Lepelaarplassen middels het aanleggen van water in- en uitlaten; • het mogelijk maken van vismigratie; • het aanleggen van een buitendijkse luwte en ondiepe zone; • het aanleggen van verbindingen tussen het moerasgedeelte en de natte graslanden; • het creëren van belevingswaarden bij de nieuwe verbindingen. De ontwerp voorkeursbeslissing wordt door de regionale partners (Provincie Flevoland, Waterschap Zuiderzeeland, gemeente Almere, gemeente Lelystad, Staatsbosbeheer, Het Flevoland) gedragen.

Aandachtspunten

Bureau Waardenburg wil graag een aantal aandachtspunten aanleveren voor het aanleggen van de buitendijkse luwte en ondiepe zones in het Markermeer: • Gebruik dood hout als onderwaterstructuur (Figuur 1; Bureau Waardenburg 2022); • Gebruik tijdelijke zonnepanelen op water (Bureau Waardenburg, 2022). Dood hout is een belangrijke habitatcomponent in de meeste meren in Europa (Czarnecka, 2016 en citaties daarin). In het Markermeer ontbreekt dit type habitat echter vrijwel volledig. Dood hout heeft een groot aantal ecosysteemfuncties (Figuur 1): habitat voor planten en dieren (vooral inheemse vissoorten), paaigebied voor vis, voedsel (detritus-eters, hout-etende organismen), biodiversiteit (vis, ongewervelden; Czarnecka, 2016), vermindering dynamiek (sediment retentie, oeverbescherming), nutriëntencyclus (hogere productiviteit voedselweb) en klimaatmitigatie (koolstofvastlegging). Dood hout in de vorm van bomen en/of delen van bomen kan aan de binnenkant van de vooroever/luwtezones geplaatst worden. Stortstenen vooroeveren kunnen mogelijk deels vervangen worden door houten dammen afkomstig uit bossen in Nederland.

Zonnepanelen op water kunnen tijdens de aanlegfase dienen als duurzame energiebron (Bureau Waardenburg, 2022). Deze kunnen goed gecombineerd worden met natuur-inclusieve maatregelen, zoals vooroeveren en dood hout. Literatuur Bureau Waardenburg. 2022. Natuur-inclusieve ontwerpen voor zon op water. Een overzicht van kansen en knelpunten. Rapport 21-190, Bureau Waardenburg, Culemborg. Czarnecka, M. 2016. Coarse woody debris in temperate littoral zones: implications for biodiversity, food webs and lake management. *Hydrobiologia* 767: 13-25. (open access: <https://link.springer.com/article/10.1007/s10750-015-2502-z>)

De door u aangegeven aandachtspunten voor het nader uitwerken van de plannen van Oostvaardersoeveren zullen in overweging genomen worden voor het vervolgtraject. Bij aanvang van de planuitwerkingsfase en bij de voorbereiding van de projectMER die in deze fase opgesteld wordt, zal duidelijk worden welke van de door u genoemde punten nader beschouwd zijn.

De beslissing of zonnepanelen in het Markermeer aangelegd gaan worden (of aangelegd kunnen worden) behoort niet tot de scope van dit PAGW project. Deze afwegingen worden gemaakt in het kader van de Regionale Energie Strategieën die door de provincies opgesteld worden. In de RES van provincie Flevoland wordt het Markermeer niet aangewezen als mogelijk gebied voor de aanleg van zonnepanelen.

De bestuurlijke Stuurgroep IJsselmeer heeft naar aanleiding van een ander PAGW project kenbaar gemaakt dat zij nader onderzoek naar voor en nadelen van een koppeling tussen PAGW projecten en zonne-energie nodig vinden; er wordt een pilot Zon op Water voorbereidt.

De branchevereniging BBZ heeft kennisgenomen van de voorkeursbeslissing en het milieueffectrapport voor de plannen ter realisatie van de Oostvaardersoevers. De BBZ behartigt namens de kleine (zeilende en motor-) passagiersvaart de belangen op het gebied van nautisch-technische zaken en infrastructuur en wil de volgende zienswijze indienen.

Op pagina 29 van de Notitie VKE-VKA wordt vermeld dat er in het voorkeursalternatief een luwtezone wordt gecreëerd van 25 hectare. Daar hebben wij geen bezwaar tegen. Maar daarna wordt vermeld dat "al lerend een luwtezone wordt ontworpen die in de toekomst kan worden uitgebreid." daar maken we wel bezwaar tegen.

Ons bezwaar zit in de onduidelijke afbakening van de luwtezone, maar ook in het tijdsfad. Hoe ver kan de zone uitgebreid worden? En wanneer begint de toekomst? Zolang daar geen duidelijkheid over is kunnen wij niet instemmen met de huidige voorkeursbeslissing.

Daarnaast staat in de plannen niets vermeld over ligplaatsen voor onze schepen. Graag willen we weten wat de gevolgen zijn van deze en 'toekomstige' plannen voor de ligplaatsen bij het Blocq van Kuffeler, de Kop van de Knardijk en in Pampushaven. Voor ons is het behoud van ligplaatsen belangrijk.

Wij hopen en vertrouwen erop dat u bij de ontwikkeling van de plannen in voldoende mate rekening zult houden met onze wensen en de belangen van de kleine passagiersschepen en dat er geen maatregelen worden genomen die het varen met passagiers kunnen schaden. We blijven graag nauw betrokken bij het vervolgtraject.

In de Voorkeursbeslissing wordt besloten tot de aanleg van een luwtezone van ca. 25 hectare. De besluitvorming is daarop gericht.

Het in de toekomst opschalen van de zone is een wens van de PAGW en de initiatiefnemers, maar maakt geen deel uit van deze besluitvorming. Eventuele opschaling zal te zijner tijd de juiste procedures dienen te volgen.

Over de omvang van de uitbreiding wordt indicatief gesproken in het VKE (ca. 100 ha).

De Voorkeursbeslissing wijzigt niets in de hoeveelheid ligplaatsen.

Zie voor een meer uitgebreid antwoord paragraaf 2.1.4 van deze nota.

Bijgaand treft u de zienswijze van de watersportvereniging de Blocq van Kuffeler (BvK) aan op de ontwerp voorkeursbeslissing en het milieueffectrapport van het project Oostvaardersoevers.

Algemene reactie op procesverloop
Er zijn in de MER en in de Notitie VKE/VKA drie integrale alternatieven onderzocht op een groot aantal relevante thema's en doelstellingen. Op deze drie alternatieven heeft de participatie plaatsgevonden. De alternatieven zijn onderling beoordeeld en afgewogen. Dit zorgvuldige proces heeft, vreemd genoeg, niet geleid tot een besluit voor een van deze alternatieven. In plaats daarvan wordt een besluit op een nieuw voorkeursalternatief (VKA) gepresenteerd. Zowel het VKA als het VKE is een samenstelling (Pick and Mix) van elementen uit de onderzochte alternatieven. Het VKA is ten behoeve van besluitvorming niet integraal getoetst op de thema's en doelstellingen. Er is op het VKA een beschouwing op hoofdlijnen gedaan zonder dat daar, zoals bij de onderzoeksalternatieven, een beoordelingsscore aan is toegekend. Er wordt hooguit gesproken over een "eerste beeld" van de effecten. Een echte effectbeoordeling komt volgens u pas in de volgende fase aan bod. Dat is de onjuiste volgorde. Het hebben van een "eerste beeld van de effecten" is onvoldoende voor de voorgenomen besluitvorming. Het BvK is daarom van mening dat de besluitvorming onzorgvuldig tot stand is gekomen. Wij ontvangen graag een MER-beoordeling van het VKA met dezelfde diepgang en uitwerking als de drie alternatieven. Graag zien wij hoe het VKA wordt gewaardeerd ten opzichte van deze drie alternatieven en een onderbouwd besluit gebaseerd op het best scorende alternatief.

De aanpak om in de MER te werken met alternatieven, waarna het VKA zou worden samengesteld uit kansrijke onderdelen van deze alternatieven, is kenbaar gemaakt in de Startbeslissing en de Notitie Reikwijdte en Detailniveau van deze verkenning.

Het is op basis van het MER mogelijk een uitspraak te doen over de kansrijkheid van de maatregelen uit de VKB zonder dat voor het VKB zelf een MER score wordt opgesteld. Wel is in de toelichting van het VKB een beschouwing opgenomen op basis van de in het MER duidelijk geworden milieu-effectenmilieueffecten van de maatregelen.

Uitwerking van het VKB zal in de planuitwerking plaatsvinden. Dan wordt ook een projectMER opgesteld, zodat voorafgaand aan een finaal projectbesluit sprake zal zijn van een volledig beeld van milieueffecten.

1. Specifieke zienswijzen:

Het VKA en het VKE is onduidelijk over recreatieve functies voor de watersport zoals kortverblijf aanlegplaatsen bij de luwtestructuren. Deze zijn wel benoemd in de alternatieven maar ontbreken in het VKA. Het lijkt erop alsof deze vergeten zijn. Deze aanlegplaatsen hebben naast een recreatieve functie ook een functie als schuilplek tijdens stormen; zie aandachtspunten p26 "Stormomstandigheden op en nabij het water. Veilige en beschutte aanmeervoorzieningen." Tijdens informatieavond van 8 maart 2022 werd voor de keuze voor aanlegplaatsen doorverwezen naar de planuitwerkingsfase. BvK is echter van mening dat de keuze voor aanlegplaatsen onderdeel moet zijn van het VKA. • BvK vraagt om een gewijzigd besluit waarin ligplaatsen voor de watersport op de luwtestructuren zijn opgenomen.

De exacte uitwerking van recreatieve voorzieningen (zoals bv kortverblijf-ligplaatsen) komt in de planuitwerkingsfase aan de orde. In de verkenning zijn de principemaatregelen en de locaties van deze maatregelen onderzocht.

Zienswijze 09**Registratienummer: 87238950**

WSV De Blocq van Kuffeler

Beantwoording

2. Nautische veiligheid; effecten van de luwtestructuren op de vaarwegveiligheid voor de recreatievaart wordt weliswaar benoemd maar niet ingevuld. Versmallen van de zone tussen de vaargeul Adam-Lemmer is voor u een belangrijk aandachtspunt. In de veiligheidsanalyse p17 wordt gevraagd of de recreatievaart dit ook vindt, maar wordt hier geen antwoord op gegeven. BvK bevestigt dat haar leden dit ook belangrijk vinden en vraagt daarom aandacht voor de vaarwegveiligheid, vooral voor opkruisende zeilschepen in het gebied tussen de vaargeul Amsterdam-Lemmer en eventuele luwtestructuren.	Op pagina 17 staat idd een vraag. Deze vraag had niet opgenomen moeten worden. Nautische veiligheid is een belangrijke randvoorwaarde. Tussen de vaargeul Amsterdam-Lemmer en de Oostvaardersdijk blijft voldoende ruimte voor opkruisende zeilvaart. De luwtestructuren steken maximaal 1000 meter het Markermeer in (in het VKB 500 m), zodat er tussen de VAL en de luwtestructuur minimaal 2000 meter breed vaargebied overblijft. De structuren worden voorzien van veiligheidsmarkeringen.
3. Nautische veiligheid; gevolgen van waterplanten op recreatievaart wordt niet benoemd terwijl het VKA deze wel toevoegt aan het vaargebied. Kleinere schepen kunnen in waterplanten vastlopen of onbestuurbaar worden. De aanpak van de bestaande overlast van waterplanten in het Markermeer wordt in de MER niet meegenomen als meekoppelkans omdat er in het plangebied (op dit moment) geen waterplanten zijn. De introductie van waterplanten door Oostvaardersoevers in de luwtestructuren zal echter leiden tot overlast van waterplanten in het plangebied. In het VKA wordt hier niet op ingegaan. • BvK verzoekt U aan te geven hoe in het VKA deze overlast voorkomen gaat worden	In de luwtezone wordt de bodem verondiept wat tot de gewenste ontwikkeling van waterplanten leidt. De luwtezone is ontoegankelijk voor recreatievaart. Door de toegenomen helderheid van het Markermeer is het aantal waterplanten de afgelopen jaren toegenomen. Als gevolg van Oostvaardersoevers wordt geen verdere toename van waterplanten verwacht buiten de luwtezone.
4. Op welke manier wordt voorkomen dat de vissen die over de dijk worden gezet direct afgevangen worden door de visserij in het Markermeer? Vanuit vaarwegveiligheid vindt het BvK het ongewenst dat er ter plaatse van de versmalling van het vaargebied tussen vaargeul Adam-Lemmer (VAL) nog meer fuiken of netten gezet kunnen worden. Dit kan leiden tot averij aan roer of schroef, wat dicht bij de vaargeul gevaarlijk is. • BvK verzoekt u een volledig visverbod in te stellen in het gebied tussen de VAL en de luwtestructuren.	In de planfase wordt nader onderzocht hoe de bestaande fuikenvisserij zich verhoudt met de geplande visverbindingen en luwtestructuren. Het is evident dat visserij het beoogde effect van het project niet teniet mag doen.

Zienswijze 10**Registratienummer:87239508**

Particulier

Beantwoording

Ten eerste een compliment voor de stukken. Overall een goed pakket aan stukken dat voor grootste deel goed te volgen is. Er zijn echter ook nog een aantal belangrijke punten die ik wil meegeven. Dit zeg ik vanuit mijn hoedanigheid als bewoonster van Noorderplassen West. Ik woon nu ruim 39 jaar in Almere en sinds 30 jaar in de nabijheid van het projectgebied. Sinds enkele jaren ben ik ook actief als Beheer vrijwilliger bij Het Flevo landschap. Daarnaast ben ik als voormalig technisch manager vanuit RWS voor Natuurlijker Markermeer en IJsselmeerstudie (afgerond 2015) ook op de hoogte van belangrijke achtergronden in het gebied.

1. Een van de cruciale punten is dat Pampushout haven nu geheel buiten beschouwing blijft in het VKA. Dit is inhoudelijk echt een tekortkoming als je de potentie van dit gebied en de doelstellingen van de opgave goed op een rij zet. De middelen en maatschappelijke kosten moeten zo doelmatig mogelijk ingezet worden. Ik van mening dat deze bestaande luwtestructuur onterecht buiten beschouwing blijft en hierdoor een grote toegevoegde waarde in ecologische en recreatieve zin onbenut wordt en alsnog meegenomen moet worden in de planuitwerking.	Er is tijdens de verkenning gekeken naar de locatie bij Pampushaven. De locatie bij Pampushaven zou interessant kunnen zijn gezien de aanwezige luwtestructuur. De luwtestructuren hebben als belangrijke functie om het voedingstof rijke water uit de moerasgebieden vast te houden in voldoende concentratie en daarmee de primaire productie in het Markermeer aan te jagen. Pampushaven kan deze functie niet vervullen, omdat hier geen uitlaat is voorzien. Dit gebied ligt buiten het plangebied en de binnendijkse afstroomrichting van het water uit de Lepelaarplassen leidt juist niet die kant op.
2. Ik ontkom nu niet aan de indruk dat er vooral is gekeken naar het creëren van nieuwe voorzieningen, waaronder luwtestructuren, terwijl dit zeer kostbare maatregelen zijn. Ook is het creëren van nutriëntenstroom naar het Markermeer als een soort van hoofddoelstelling/ probleem gepositioneerd. Is dit nu het daadwerkelijke probleem en gaan de oplossingen in het VKA echt bijdrage om dit probleem op te lossen? De effectiviteit van de maatregelen is nog onvoldoende onderbouwd.	Rombouts et al heeft een uitgebreide studie gedaan naar de bijdrage en functioneren van land-waterovergangen bij meren. Waarbij het verbinden van Oostvaardersplassen en Lepelaarplassen met het Markermeer als casestudie is onderzocht. Dit heeft voldoende basis gegeven om deze Verkenning op te stellen. In het kader van de PAGW worden in het IJsselmeer en Markermeer diverse maatregelen onderzocht om de ecologie van deze wateren te verbeteren. In een natuurlijk merensysteem spelen moerasgebieden een belangrijke rol als kraamkamer voor vis en als leverancier van organisch materiaal. Bij Oostvaardersoever wordt invulling gegeven aan het idee dat het koppelen van een meer aan aanpalende moerassen bijdraagt aan een beter ecosysteem. Dit idee wordt natuurlijk ook op effectiviteit getoetst en nader uitgewerkt in de planuitwerking. Het gebruik van bestaande voorzieningen in de huidige toestand heeft geen meerwaarde voor het Markermeer, omdat de voedingstoffen uit de moerassen het meer geen impuls geven, vanwege de waterdiepte van het Oostvaardersdiep. Bovendien heeft het Oostvaardersdiep een andere (scheepvaart)functie die niet goed samengaat met deze doelstelling.
3. In de Notitie VKE-VKA en onderliggende stukken zijn drie alternatieven onderzocht: • Alternatief 1 Bestaande infrastructuur optimaal gebruiken • Alternatief 2 Concentreren • Alternatief 3 Verdelen	In paragraaf 4.2 van de MER staat toegelicht waar de beoordeling van milieu-effecten en doelbereik op gebaseerd is. De beoordelingscriteria worden besproken. Er is geen onderlinge weging van criteria in de zin van weegfactoren toegelicht, de criteria zijn op basis van objectief te scoren eenheden opgesteld. De score die u aanhaalt (de min) is toegelicht in de tekst van het effecthoofdstuk, waar beschreven staat dat de min voor het alternatief 1 veroorzaakt wordt door het moeten verondiepen van het Oostvaardersdiep, wat beoordeeld is als licht negatief voor de scheepvaart.
3a De objectieve weging en afweging van de alternatieven in relatie tot ecologisch doelbereik en te treffen maatregelen is niet goed te achterhalen in de stukken, waarom in het ene geval 2 plusjes worden gegeven en in andere geval een 0. Het is bijvoorbeeld compleet onduidelijk waarom alternatief 1 een – scoort op scheepvaart en alternatief 2 een 0?	In paragraaf 4.2 van de MER staat toegelicht waar de beoordeling van milieu-effecten en doelbereik op gebaseerd is. De beoordelingscriteria worden besproken. Er is geen onderlinge weging van criteria in de zin van weegfactoren toegelicht, de criteria zijn op basis van objectief te scoren eenheden opgesteld. De score die u aanhaalt (de min) is toegelicht in de tekst van het effecthoofdstuk, waar beschreven staat dat de min voor het alternatief 1 veroorzaakt wordt door het moeten verondiepen van het Oostvaardersdiep, wat beoordeeld is als licht negatief voor de scheepvaart.

3b Hoe heeft de afweging van individuele objecten en structuren in alternatief 1 daarin nu een rol gehad. Bij de beoordeling uitkomst alternatieven tabel met plussen en minnen van met name Criterium doel 2: is voor alternatief 1 niet navolgbaar. De bestaande structuren worden te gemakkelijk weggeschreven, omdat het uit de beoordeling in de afweging toch sterk op lijkt dat sec wordt beoordeeld op de bestaande waarde en niet de potentiële waarde die er is nadat er maatregelen zijn getroffen. Alternatief 1 is daardoor onvoldoende serieus meegewogen in beoordeling. Er had op zijn minst duidelijk moeten worden welke bestaande structuren sowieso no-regret zouden zijn om mee te nemen in het VKA.	In een Milieueffectrapportage worden volgens de vastgestelde MER methodiek alternatieven altijd vergeleken met de autonome situatie, en niet met toekomstige streefbeelden. Om de bestaande structuren te laten werken moeten aanvullende maatregelen getroffen worden. Bijv. het verondiepen van het Oostvaardersdiep en aanpassingen aan het gemaal BvK. De stoffen uit de Oostvaarderplassen bereiken het MM ook minder makkelijk (omweg via Hoge Vaart/Lage Vaart). De beoordeling in het MER heeft al deze punten beschouwd.
3c Door de bestaande structuren ook zo te positioneren ten opzichte van andere alternatieven krijg je een beetje een "alles of niets" afweging. Om het beschikbare budget en maatschappelijk geld zo doelmatig mogelijk te gebruiken moet er in de planuitwerking een veel duidelijkere afweging plaatsvinden of bestaande individuele structuren een toegevoegde waarde kunnen opleveren voor de opgave. Ze moeten in het geheel beter individueel afgewogen worden om daarin ook tot een weloverwogen keuze te komen welke structuren middels geringe maatregelen al veel potentie kunnen opleveren. In de stukken is nu toch sprake van een eenzijdige analyse van bestaande structuren. Dit wordt ook bevestigd in de onderliggende stukken. In de notitie VKE-VKA wordt in paragraaf 2.4.1 'Doelbereik doel 1 van onderzoeksalternatieven' het volgende geschreven: "In de nieuwe luwtes en verondiepingen in alternatief 2 en 3 bij aan een grotere toename aan nieuwe habitats en het ontstaan van een meer geleidelijke land-water-gradiënt. Dit positieve effect voor het Markermeer is in alternatief 1 kleiner omdat alleen de bestaande luwtes bij Pampushaven en Kop van de Knardijk worden verondiept maar geen nieuwe luwtes worden aangelegd. Kortom er worden hier al twee locaties genoemd die in potentie dus al zeer geschikt zijn, maar door de keuze om alle bestaande structuren op een hoop te brengen en te beoordelen als "alternatief 1" vallen deze door deze trechter wijze compleet buiten de boot.	Het VKA is opgebouwd uit elementen van de verschillende alternatieven. De ondiepe en luwe zones worden aangelegd om bij een uitlaat een mengzone te creëren van het af te laten voedselrijke water in het Markermeer. De bestaande luwtestructuren liggen niet op een geschikte locatie om water af te voeren.

4. Zoals al eerder aangegeven is het buiten het plangebied laten van Pampushaven onvoldoende onderbouwd. Het is van de grootste bestaande luwte structuren in het Markermeer! en is in de huidige situatie al van grote waarde voor veel watervogels. Pampushaven is nu grotendeels een grote open waterbak met vrij abrupte land waterovergangen. De potentie in ecologische én recreatieve zin wordt op dit moment echter compleet onvoldoende benut. De haven wordt in de praktijk zeer beperkt gebruikt door water recreanten. Alleen hartje zomer liggen er weleens enkele zeilbootjes voor anker maar die zijn op een hand te tellen. Zo nu en dan liggen er in het 2e deel van de haven nabij de oksel van de Oostvaarder dijk beunbakken als tijdelijke opslag locatie. Grootste tijd van het jaar ligt er echter niets in het water. Dat is vanuit verstoring voor veel water en moerasvogels een zeer positief gegeven. Je hebt hier te maken met een vrij besloten kom. Pampushaven kan een locatie worden die veel meer te bieden heeft aan mensen en natuur dan het op dit moment heeft en is daardoor qua oppervlakte een serieuze schakel om Lepelaarsplassen en Oostvaardersplassen te versterken en bij te dragen in de doelstellingen die ook nieuwe structuren zouden doen. Het dijkklichaam is hier vrij breed en is voldoende plek voor parkeervoorzieningen of mooie rustgelegenheden (zichtlocatie/ zit locatie) voor voorbijgaande fietsers/wandelaars en in de toekomst vogelliefhebbers. In het water kun je met relatief beperkte maatregelen al veel bereiken door de vanaf de dijk naar het water en ook vanaf de dam naar het water de abrupte land- water overgangen op te heffen. Door flauw taluds aan te leggen en nabij de dam ondieptes aan te leggen kun je met een slimme combinatie van zand/klei potentieel geschikt gebied creëren worden voor (water)riet en ondiepe zone waar waterplanten zich kunnen vestigen. De bestaande luwte structuur/ vluchthaven voor waterrecreanten nabij Oostvaardersplassen richting Lelystad in het Markermeer zijn een goed voorbeeld dat verschillende functies heel goed samen gaan.
- Er is tijdens de verkenning gekeken naar de locatie bij Pampushaven. De locatie bij Pampushaven zou interessant kunnen zijn gezien de aanwezige luwtestructuur.
- De luwtestructuren hebben als belangrijke functie om het nutriëntrijke water uit de moerasgebieden vast te houden in voldoende concentratie en daarmee de primaire productie in het Markermeer aan te jagen. Pampushaven kan deze functie niet vervullen, omdat hier geen uitlaat is voorzien en ook niet voor de hand ligt, gezien de hoogteligging van het gebied.
- Een inlaat bij Pampus komt uit op de kwelzone, een gebied waar in de winter een lager waterpeil wordt aangehouden dan in het rietmoeras. Het peilvak waar de inlaat bij Jacobslenk op uitkomt, daar kan het water zich met name in de winter beter over het gebied verdelen dan vanuit een inlaat bij Pampus.
- Recreatieve voorzieningen worden gekoppeld aan locaties waar ook maatregelen voor de ecologische doelen van het project zijn voorzien. Aangezien bij Pampus haven geen ecologische maatregelen zijn voorzien, worden hier ook geen recreatieve maatregelen gerealiseerd
5. VKA B Tussen Westvaarders Oostvaardersdiep
- 5a In de verdere uitwerking van de planuitwerking is het belangrijk om realiteit gehalte van bepaalde oplossingen beter te onderbouwen. Dit wordt in de stukken ook aangegeven: "in de planuitwerking worden de twee uiterste varianten onderzocht hoe het technisch ecologische ontwerp voor bovengenoemde maatregelen geoptimaliseerd kan worden. Uit deze variantenstudie volgt een optimale oplossing". Om de doelmatigheid van de varianten goed te kunnen afwegen zal er niet alleen op ecologische en technische haalbaarheid een afweging moeten plaatsvinden. Om doelmatige inzet van de beschikbare financiële middelen beter af te wegen zal in ieder geval een goede Kosten Effectiviteit Analyse opgesteld moeten worden, zodat ecologische doelbereik, aanleg kosten, life cycle kosten inzichtelijk worden.
- De effecten en de effectiviteit van de maatregelen worden in de planfase nader onderzocht. In de verkenning is een kosteneffectiviteitsanalyse(KEA) gemaakt. Deze is gepubliceerd samen met het Voorkeursbesluit.

6. Bij de Jacobsslenk
- 6a Bij de Jacobsslenk is het idee om een waterinlaat aan te brengen. Waarom vispasseerbaarheid hier niet en bij de Oostvaardersplassen wel wordt meegenomen kan ik onvoldoende terughalen uit de stukken. Is vispassage niet belangrijk voor de Lepelaarplassen?
- In het VKA worden keuzes gemaakt (i.v.m. budget). Vispasseerbaarheid is op termijn voor zowel de Lepelaarplassen als Oostvaardersplassen op 3 locaties voorzien (Kop Knardijk, Westvaarders/ Oostvaarderdiep en Jacobsslenk). In het VKA is als eerste locatie Westvaarders opgenomen. Waterinlaten zijn voorzien bij Kop Knardijk en Jacobsslenk. Wateruitlaten bij Westvaarders/ Oostvaarderdiep. Een belangrijk basis principe in de ecologie is dat de vissen zich graag ophouden bij een uitstroompunt. Dit is dan ook de reden dat het effectief is om bij een uitlaatpunt een vispassage aan te leggen.
- 6b Het idee om een recreatieve kraal aan te brengen klinkt heel leuk, maar hier is wel de vraag wat nu het doel is? Hier is doelmatig gebruik van de middelen wel een belangrijk punt. Hoe draagt dit nu bij aan de hoofddoelstellingen? Kostentechnisch gezien kun je een hevel aanleggen die je op een goede manier inpast in dijklichaam (waterveiligheid eisen). Regeltechnisch is dat natuurlijk nog wel een punt. Wil je dat de hevel handmatig wordt ingezet bij extreme droogte of moet het een meer geautomatiseerd systeem worden. Dit zijn wel aspecten voor de verdere planuitwerking. Met een slim ontwerp heb je waarschijnlijk ook weinig elektriciteit nodig (je maakt gebruik van hoogte verschil. Hoe bijzonder een waterinlaat voor voorbijgaande recreanten is vraag ik mij af. Voor de recreatieve spots moet je echt inzetten op iets wat meerwaarde heeft. De gemiddelde recreant op de Oostvaardersdijk heeft meer behoefte aan meerdere rustbankjes/ zichtlocaties dan één hotspot op een locatie.
- Beleving is een doelstelling van het project. Dat kan op meerdere manieren vorm krijgen waarvan de inrichting van een recreatieve kraal er één is. Deze invulling wordt verder uitgewerkt in de planfase.

3 Advies van de Commissie MER

Op verzoek van het bevoegd gezag heeft de onafhankelijke commissie voor de m.e.r. een advies uitgebracht op het MER behorende bij de Ontwerp-Voorkeursbeslissing.

Dit advies is uitgebracht op 7 april 2022 en is te vinden op [Adviezen - Commissiemer.nl](https://www.commissiemer.nl)

Hieronder volgt letterlijk de tekst van dit advies. In paragraaf 3.2 staat de reactie van het bevoegd gezag hierop weergegeven.

3.1 Advies van de commissie m.e.r.

Rijkswaterstaat wil samen met regionale partners het Markermeer, de Oostvaardersplassen en de Lepelaarplassen ecologisch beter met elkaar verbinden in het project Oostvaardersoever. Dit moet een bijdrage leveren aan een toekomstbestendig zoetwater ecosysteem (TBES). Het project maakt deel uit van de Programmatische Aanpak Grote Wateren (PAGW)² en de Agenda IJsselmeergebied 2050³ en geeft uitvoering aan maatregelen uit de Rijksstructuurvisie Amsterdam-Almere-Markermeer (RRAAM)⁴.

De milieugevolgen worden in twee fases onderzocht. De eerste fase van het onderzoek is nu gereed. In het rapport daarover, MER fase 1 genoemd, zijn alternatieven voor Oostvaardersoever en de milieugevolgen ervan met elkaar vergeleken. Op grond daarvan is een voorkeursalternatief voor 2030 gekozen, en een te realiseren voorkeurseindbeeld voor 2050, het 'VKE'. Met een voorkeursbeslissing wordt deze keuze vastgelegd. De effecten van het VKE zullen in het vervolgonderzoek in meer detail worden uitgewerkt en in een MER fase 2 worden beschreven. In dit advies spreekt de Commissie voor de milieueffectrapportage zich uit over de juistheid en de volledigheid van het MER fase 1. Ook doet ze aanbevelingen voor het vervolgonderzoek.

Wat blijkt uit het MER fase 1? Uit het MER blijkt dat zowel het Markermeer als beide binnendijkse plassen met problemen te kampen hebben. In de binnendijkse gebieden komen droge perioden voor en is weinig dynamiek, en het Markermeer kent een tekort aan bepaalde voedingstoffen. Het MER beschrijft drie alternatieven voor het eindbeeld in 2050. Uit het onderzoek blijkt dat alle drie de alternatieven een bijdrage leveren aan het verbeteren van de ecologische kwaliteit van vooral de Oostvaardersplassen en de Lepelaarplassen. Met de alternatieven kan droogte beperkt worden en voor meer dynamiek in de waterhuishouding gezorgd worden, wat de kwaliteit van de natte natuur en daarmee verbonden soorten ten goede komt. Alternatief 2 scoort van de drie alternatieven het beste omdat deze positieve effecten heeft op alle drie de gebieden, en het grootste positieve effect heeft op verbindingen voor bijvoorbeeld vis en toevoer van voedingstoffen naar het Markermeer. Dit alternatief wordt daarom als basis van het voorkeursalternatief en voorkeurseindbeeld gekozen. Het VKE gaat wel uit van maatregelen met een kleinere omvang dan in alternatief 2 onderzocht. Uit het MER fase 1 wordt daarnaast duidelijk dat de aanleg van de maatregelen tot beperkt negatieve gevolgen kan leiden op beschermde natuur en dan specifiek voor vogels. Wat is het advies van de Commissie? De Commissie van oordeel dat het MER fase 1 nog niet alle essentiële informatie bevat om het milieubelang volwaardig te kunnen meewegen bij de voorkeursbeslissing voor Oostvaardersoever. Het gaat om de volgende punten:

Een ecologische analyse van de bijdrage die het project kan leveren aan de doelen voor de Kaderrichtlijn water en Natura 2000 ontbreekt. Hoewel het aannemelijk is dat het project een positieve bijdrage levert en met de keuze voor alternatief 2 het best scorende alternatief is gekozen, is het voor de initiatiefnemer en bevoegd gezag essentieel om meer zicht te hebben op de omvang van de positieve bijdrage. Met name het zicht op potenties voor doelsoorten of combinaties daarvan (visetende moerasbroedvogels, visetende watervogels en dergelijke) is relevant, nu het functioneren van het ecosysteem het halen van de instandhoudingsdoelen in de weg staat. Voor visetende watervogels in het Markermeer is bijvoorbeeld beschikbaarheid en bereikbaarheid van spiering een belangrijk knelpunt; brengt het project Oostvaardersoever het halen van de doelen dichterbij, en zo ja in welke mate? De omvang van het positieve effect voor verschillende soortgroepen kan verschillen, maar dit wordt nu niet duidelijk.

- De conclusies voor landschap zijn niet correct weergegeven, zowel in de overzichtstabel als in de samenvatting. De drie alternatieven scoren in het MER ten onrechte allemaal licht positief op landschap, terwijl uit de achterliggende tabellen en visualisaties blijkt dat er relevante verschillen zijn tussen de alternatieven. Bovendien zijn de effecten op het bestaande landschap negatief. Eventuele nieuwe kwaliteiten van een nog uit te werken ontwerp moeten hiervan los gezien worden, ook in de samenvatting van het MER. De Commissie adviseert eerst een aanvulling op te stellen en dan pas een voorkeursbeslissing te nemen. In hoofdstuk 2 ligt de Commissie haar advies nader toe.

In dit hoofdstuk licht de Commissie haar oordeel toe en geeft zij adviezen voor de op te stellen aanvulling. Deze adviezen zijn opgenomen in een tekstkader. Naar het oordeel van de Commissie is het uitvoeren ervan essentieel om het milieubelang volwaardig mee te wegen bij de besluitvorming over de voorkeursvariant. In de tekst wordt ook een aantal aanbevelingen gedaan. Deze zijn bedoeld om de kwaliteit van de besluitvorming, nu en in de 25 toekomst, te verbeteren. Bijdrage aan PGAW en TBES Het project is minder groot van opzet en de ecologische overgangszone buitendijks aanzienlijk kleiner dan aanvankelijk beoogd. De Commissie concludeert dat mede daardoor de bijdrage aan de robuustheid van het ecologisch systeem van het Markermeer waarschijnlijk beperkt is. Door de verdere beperkingen in het voorkeurseindbeeld ten opzichte van alternatief 2 wordt deze bijdrage verder gereduceerd. Wel is aannemelijk dat het project een betekenisvolle bijdrage levert aan verbetering van met name de ecologische systeemcondities van de Oostvaardersplassen en Lepelaarplassen.

Bijdrage aan instandhoudingsdoelstellingen en staat van instandhouding

In met name bijlage 5 van het MER wordt indicatief aangegeven wat de bijdrage van het project aan de Programmatische Aanpak Grote Wateren (PAGW) en Toekomstbestendig Ecologisch Systeem (TBES) kan zijn. De bijdragen aan de doelstellingen voor Natura 2000 en de Kaderrichtlijn Water worden echter niet verder onderzocht. Het project richt zich niet expliciet op het in gunstige staat van instandhouding brengen of houden van de soorten van de Vogel- en Habitatrichtlijnen waarvoor het studiegebied van grote (inter)nationale betekenis is, en evenmin op het realiseren van de instandhoudingsdoelstellingen voor de drie Natura 2000-gebieden. Ook de soorten die in het kader van de Kaderrichtlijn Water (KRW) van belang zijn, zijn niet betrokken bij het project. Informatie over soortgroepen of soorten die van doorslaggevende betekenis zijn voor deze doelen, kan echter kansen in beeld brengen voor meer doelbereik.

De Commissie constateert dat de PAGW, waaronder ook het project Oostvaardersoevers, een belangrijk instrument kan zijn om de habitattypen en de soorten van de Vogel- en Habitatrichtlijn op een landelijk gunstig(er) niveau te brengen en doelen voor de KRW te bereiken. Hoewel het project wel een positieve bijdrage levert, is het voor de initiatiefnemer en bevoegd gezag essentieel om informatie te krijgen over de omvang van bijdrage aan de KRW en de Natura 2000 doelen, voordat zij een besluit kunnen nemen over de doorgang van het project en de keuze voor alternatieven. De Commissie adviseert in een aanvulling op het MER de relevante leefgebieden van soorten en daaraan gerelateerde systeemeisen in beeld te brengen. Daarmee kan de bijdrage aan TBES en PAGW geoptimaliseerd worden. Ook geeft dit inzicht in de bijdrage aan de KRW en Natura 2000 doelen. Met bijvoorbeeld een expert oordeel is dit voorafgaand aan het besluit over het VKA/VKE in beeld te brengen, eventueel met in een inschatting van minimale of maximale bijdrage. Dit kan per instandhoudingsdoel, maar kan eventueel worden samengenomen (zoals bijvoorbeeld spiering etende watervogels).

Effecten op natuur en water

Gevolgen voor beschermde gebieden In het MER fase 1 wordt geconstateerd dat niet kan worden uitgesloten dat (met name) aanlegwerkzaamheden kunnen leiden tot significante negatieve gevolgen voor de instandhoudingsdoelstellingen van (vooral) de Oostvaardersplassen. Het MER concludeert dan ook dat het MER fase 2 een Passende beoordeling dient te bevatten. De Commissie ondersteunt deze conclusie. Aandachtspunt daarbij is dat voor een deel van de beïnvloede soorten de aantallen nu kleiner zijn dan het instandhoudingsdoel. Dit betekent dat versturende effecten, met name indien die langer aanhouden, het behalen van die doelen verder buiten bereik kunnen brengen. De Commissie adviseert de Passende beoordeling waar mogelijk kwantitatief uit te voeren en (ook bij mitigatie) rekening te houden met de meest gevoelige perioden. Indien aantasting van de natuurlijke kenmerken in de Passende beoordeling niet kan worden uitgesloten dan kan het project alleen doorgang vinden als de ADC-toets in de juiste volgorde succesvol wordt doorlopen. In ieder geval voor de dwingende reden van groot openbaar belang zal het dan nodig zijn om een relatie te leggen met het halen van de instandhoudingsdoelstellingen. Nadere uitwerking water- en stoffenbalans in fase 2 In het MER fase 1 is voor de alternatieven een waterbalans uitgewerkt voor een gemiddelde jaarsituatie. Het MER geeft aan dat in fase twee de bijdrage aan KW doelen in Markermeer en regionaal systeem in beeld worden gebracht. Maak bij de beoordeling van doelbereik en milieueffecten in het MER fase 2 gebruik van tijdsafhankelijke (seizoensgebonden) water-, nutriënten- en slibbalansen.

Landschap, Cultuurhistorie en Archeologie Het plangebied kent een aantal cultuurhistorische elementen en een hoge archeologische verwachtingswaarde voor de prehistorie en scheeps- en vliegtuigwrakken. Het MER-fase 1 rapport beschrijft de effecten op het thema Landschap, Cultuurhistorie en Archeologie.

Landschap en cultuurhistorie

De Oostvaardersdijk is in 2016 hoog gewaardeerd als 'watererfgoed' door het waterschap Zuiderzeeland. De Provincie Flevoland heeft de dijk opgenomen op de Cultuurhistorische waardenkaart. Het landschap als geheel kent een waardering op zowel Rijks- als Provinciaal niveau. De Commissie is van mening dat de beschrijving van het aspect landschap en cultuurhistorie in het MER fase 1 op meerdere punten onvoldoende uitgewerkt is, waardoor de effecten van de alternatieven onjuist in beeld gebracht zijn. Het gaat om de volgende punten:

- Onderscheid tussen landschap en cultuurhistorie.
Effecten door ingrepen aan de dijk worden in de samenvatting en hoofdtabel niet beoordeeld bij cultuurhistorie, omdat deze al bij landschap zijn ondergebracht. De onderwerpen voor respectievelijk landschap (tabel 10.1) en cultuurhistorie (tabel 10.2) verschillen echter wezenlijk. Landschappelijke criteria gaan in het MER met name over beleving. Hierdoor zijn de (indicatieve) effecten op de fysieke kwaliteiten van de dijk niet in beeld. • Negatieve effecten op de dijk staan los van positieve effecten van het ontwerp. Een groot belang wordt toegekend aan beleefde kwaliteit. Het MER neemt een voorschot op de kracht van een toekomstig ontwerp (mitigatie) en de beleving daarvan, zonder zicht daarop of verdere waarborg daarvan. De positieve waardering die vooral gebaseerd is op beleving, schenkt in de managementsamenvatting en in de samenvattende tabel ten onrechte geen aandacht aan de negatieve effecten op fysieke kwaliteit. Bovendien zijn de effecten op de bestaande en beschermde waarden van het landschap negatief. Eventuele nieuwe kwaliteiten van een nog uit te werken ontwerp moeten hiervan los gezien worden, ook in de samenvatting van het MER
- Alternatieven verschillen in effect.
De alternatieven verschillen onderling in het aantal nieuwe inlaten (respectievelijk één, drie en vier), maar dit heeft geen gevolg voor de beschreven effecten op de fysieke kwaliteit van de dijk. Dit vindt de Commissie onnavolgbaar. Meerdere ingrepen in de dijk leiden normaalgesproken tot grotere of in elk geval andere effecten. De Commissie adviseert het MER voorafgaand aan het nemen van de voorkeursbeslissing aan te vullen of aan te passen, zodat de negatieve effecten op het huidige landschap los worden beschreven van de eventuele positieve effecten van een toekomstig ontwerp. Breng de effecten voor de verschillende alternatieven duidelijk in beeld, ook in de samenvatting, en breng deze in relatie met de waardering van het landschap bij provincie en Rijk als rationeel landschap. Archeologie Voor het MER is geen archeologisch bureauonderzoek uitgevoerd, en daardoor ontbreekt de onderbouwing van paragraaf 10.3 Archeologische (verwachtings) waarden op land en water. Het MER maakt onvoldoende duidelijk welke ingrepen waar in de bodem zullen plaatsvinden (verbreden sloten en geulen, aanleg van dammen) en in welke mate deze invloed hebben voor de eventueel aanwezige archeologische waarden. De effectbeoordeling is gebaseerd op het raadplegen van beleidskaarten en levert daarmee alleen algemene informatie. Verder heeft het MER een aantal onvolkomenheden:
 - Effectbeschrijving niet consistent.
Alle alternatieven zijn in het MER licht negatief beoordeeld voor archeologie. Echter in de tekstuele toelichting (p 207) wordt alternatief 1 als neutraal beoordeeld. De tekst en de tabel (10.4) komen niet overeen.

In situ behoud ten onrechte niet als uitgangspunt onderzocht. In het MER (10.3.3) staat dat archeologische resten worden veiliggesteld door opgraven en archeologische begeleiding tijdens de werkzaamheden. Uitgangspunt voor mitigatie moet echter altijd zijn behoud in situ.¹⁷ Dit uitgangspunt ontbreekt geheel in het MER en is dus ook niet meegenomen in het onderzoek. In de samenvatting van het MER (Tabel 2, 17) wordt zelfs gesteld dat er geen mitigerende maatregelen zijn. Gezien het feit dat de effecten op archeologie gering zijn en ook in fase 2 nog vermeden dan wel gemitigeerd kunnen worden, is het voor de keuze tussen de alternatieven niet van groot belang om bovenstaande onvolkomenheden voor het MER fase 1 aan te vullen. De Commissie adviseert de onderbouwing voor archeologie aan te passen voor het MER fase 2 en de mitigerende maatregelen gedetailleerd in beeld te brengen.

3.2 Reactie van bevoegd gezag op het advies

Naar aanleiding van het advies van de Commissie MER heeft het bevoegd gezag twee aanvullingen op het MER laten opstellen. De Commissie MER geeft in haar advies aan dat het MER op een aantal punten nog niet alle essentiële informatie bevat om het milieubelang volwaardig mee te kunnen wegen.

Er zijn twee memo's met aanvullingen op het MER opgesteld.

Aanvulling 1: ecologische analyse bijdrage aan KRW en Natura 2000

Voor ecologie is duidelijker onderbouwd wat de effecten zijn van de PAGW maatregelen Oostvaardersoever op Natura 2000 en Kaderrichtlijnwaterdoelen. In een aanvullende analyse is gekeken in hoeverre het VKE een positieve bijdrage levert aan instandhoudingsdoelstellingen. Daarin wordt duidelijk welke soortgroepen een positief effect kunnen verwachten van de uitvoering van het project.

Aanvulling 2: Landschap en Cultuurhistorie

Ook op dit punt is een aanvullende analyse opgesteld over landschap en cultuurhistorie waarin ingegaan wordt op de aanbevelingen van de Commissie MER. De analyse bevat een scherpere formulering van de termen cultuurhistorische en landschappelijke waarden. Daarna is in de notitie beschreven hoe in de planfase deze onderwerpen geborgd en volwaardig meegenomen kunnen worden. De score in het MER is ongewijzigd, dit wordt onderbouwd in de notitie.

“In het plangebied zijn de onderwerpen landschap en cultuurhistorie nauw met elkaar verweven. Het zijn immers de cultuurhistorische elementen (dijken, waterstaatkundige elementen e.d.) die het gebied karakteriseren. De ingrepen die in de verschillende varianten worden voorgesteld, hebben formeel een negatief effect op de dijk als landschappelijk en cultuurhistorisch element. De aantasting is in alle varianten echter van zo'n bescheiden grootte, dat deze geen afbreuk doet aan de landschappelijke en cultuurhistorische waarden van de dijk in het landschap. Daarbij versterken de ingrepen juist het man-made landschap wat het projectgebied kenmerkt.”

Vervolg:

Beide analyses zijn beschikbaar als achtergrondrapportages bij de Voorkeursbeslissing. Geen van beide analyses heeft geleid tot inhoudelijke aanpassingen aan de Voorkeursbeslissing, het zijn aanvullingen en aanscherpingen van de informatie welke in het milieueffectrapport te vinden is. De scores uit het milieueffectrapport veranderen eveneens niet.

De Commissie heeft ook een aantal aanbevelingen gedaan voor besluitvorming te verbeteren. Deze zullen meegenomen worden in de volgende fase van het project.

- In de planuitwerkingsfase zal een passende beoordeling worden opgesteld die ook ingaat op effecten tijdens de aanleg.
- Een nadere uitwerking van de water- en stoffen balans zal bekeken worden.
- Archeologie zal nader onderzocht worden waarbij ook gekeken wordt naar de mogelijkheden voor behoud in situ, evenals andere mogelijke mitigerende maatregelen.

Project Oostvaardersoevers

Samenwerkende partijen

Rijkswaterstaat
Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat

PROVINCIE FLEVOLAND

staatsbosbeheer

Natuur dichtbij
HET FLEVO
LANDSCHAP

WATERSCHAP
ZUIDERZEE LAND

Gemeente Almere

gemeente
Lelystad